

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang“.

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
 INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD“
 HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie“, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
 Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

	<p>N.V. NEDERLANDSCHE IJZERHANDEL Afd. ENTHOVEN IJzerhandel, Gereedschappen, Complete Keuken- en Badkamer-inrichtingen, enz. VLAMINGSTRAAT 18 - DEN HAAG - TELEFOON 791</p>	
Hofleverancier van H.M. de Koningin	<p>Speciale Export-afdeling voor Uitrustingen naar Oost- en West-Indie</p>	Hofleverancier van H.M. de Koningin.

	<p>Venduhuis „HOFSTAD“ Hugo de Grootstraat 7 Dir. G. TER HEIDE Tel. Haag 1623</p>	<p>ONDERNEMERS VAN PUBLIEKE VEILINGEN - TAXATEURS Inzending MEUBILAIR, KLEEREN ETC., dagelijks Vraagt CONDITIËN. Toezending FRANCO.</p>
--	---	---

INHOUD: De Indische Week der Techn. Hoogeschool te Delft. — Ingezonden. — Het „Oost- en West-Ind. Lit.-overzicht“. — Stemmen uit de Eur. Pers in Ned.-Indië. — Suriname. — Curaçao. — Wat de Inlander zegt. — Van Vreemde Koloniën en verre Landen. — Oost- en West-Ind. Lit.-Overzicht. — Meded. — Naamlijst van nieuw toegetreden leden.

Daarna werden genoemd de functies in de désa, het hoofd en hetgeen hij te doen heeft, het dubbelzinnige zijner positie, gekozen door de bevolking en uitvoerder van Gouvernementsbevelen, inner der belastingen. Hij wordt bijgestaan door den prabot-désa, wiens naam prabot-zwaar, reeds het moeilijke zijner betrekking aangeeft. Verder de andere beambten als, de schrijver, de gerechtsdienaar. De geestelijke staat slechts indirect tot het hoofd in betrekking.

Haar liefste.

Monarch Schrijfmachine

De machine met alle voordeelen.

HOOFDAGENTEN HEYENBROCK HASELAGER & CO
 AMSTERDAM-ROTTERDAM DEN HAAG.

De Indische Week der Technische Hoogeschool te Delft.
 (6-10 October 1919).

(Vervolg.)

Dinsdag, 7 October, om 11 uur v.m., hield de heer L. E. Dom van Rombeek, chef der afdeling „Arbeidsbeurs voor den Indischen Dienst“ aan het Departement van Koloniën in de Aula van het Gebouw voor Werktuig- en Scheepsbouwkunde een voordracht met lichtbeelden over de Désa.

De zaal was vol studenten, de belangstelling van anderen gering. Les absents ont tort.

Spr. schetste eerst de geschiedkundige ontwikkeling van de désa, ontstaan uit het stamverbond. Vóór den Hindoeitijd was het désa wezen nog primitief, stamsgewijze. De Hindoes introduceerden het woord désa = oord in tegenstelling van het begrip samenleving. Immers men kan in een désa wonen en toch tot eene andere behooren.

Zij, gekomen om handel te drijven, huwden de dochters der hoofden, breidden hun invloed uit en werden ten slotte zelve hoofd en zelfs, door onderwerping van naburige stammen, vorst. Het kastenselsel werd ingevoerd, waarbij de oorspronkelijke, geknechte Javaan, den laagsten trap, die der „soedra's“ vormden. De oude stamdeeling ging te loor, het lostte zich op in den Hindoeitijd.

De door Raffles ingevoerde indeeling in regentschappen en districten, bracht ook meer orde en regel in de gebieden der désa's.

Vroeger werd doorgevoerd de verdeling der belasting en de vervanging daarvan door arbeid. Sommige désa's leverden voor den vorst hout, anderen rijst, weer anderen geld, enz. Het désa-bezit eerst communaal, werd later ook individueel- en zelfs agrarisch eigendom. Dit Europeesche begrip is ten onrechte op Aziatischen bodem overgeplant. De Indische samenleving kan den band, ontstaan en onderhouden door communaal bezit, nog steeds niet missen. De désa is het centrum van het volksleven, de desagenooten nauw verbonden, met verplicht onderling hulpbetoon. Zij zijn solidair, hetgeen zich uit in de „adat tanggoeng menanggoen“ (voor elkaar aansprakelijk zijn) en de „oeroenan“ het gezamenlijk geld opbrengen voor een of ander doel. Moeilijk kan de bevolking van het oude afstand doen en zich aan nieuwe levensvoorwaarden aanpassen.

Verbetering ten goede trad reeds in, toen de désa rechtspersoonlijkheid kreeg. Vroeger, bij een zich losmaken van het désa-verband, als het individu optrad ten nadeele van de désa, kon deze zich niet verweren.

Onder ons bestuur zijn in de désa meer functies ontstaan, door de loemboengs, scholen, credietbanken, enz.

Ten slotte werd door spr. de désa in lichtbeelden ten tooneele gevoerd, eerst huizen, scholen, loemboengs, groote en kleine erven, beplantingen, désa's in de vlakte en in 't gebergte en huishoudelijke werkzaamheden.

Ook hier levendig applaus als blijk van belangstelling.

<p>Dameskleeding naar Maat en Confectie steeds nieuwe Modellen</p>	<p><i>Lampe</i></p> <p>Den Haag Spuistraat 8 166</p>	<p>Modes uitgebreide collectie Hoeden laatste modellen uit Parijs</p> <p>Rijkleeding naar Maat</p>
---	---	---

	<p>CORN. VAN DER SLUIJS BINNENHUISARCHITECTUUR, MEUBELS, STOFFEN, ENZ. ALLEEN NOORDEINDE 162A. TEL. 4782. DEN HAAG.</p>	
--	--	--

De Haagsche Broodfabriek „THEARIO”

Fabriek en Kantoor BILDERDIJKSTRAAT 139

levert alle soorten BROOD, LUXE-BROOD, BESCHUIT, KOEK- en BAKKETBAKKERSARTIKELN.

De Haagsche Broodfabriek heeft in ALLE deelen van de stad EIGEN WINKELS

Zij staat sedert 1909 voortdurend onder Controle van het Station voor Maalderij en Bakkerij te Wageningen.

Onze Eigen Winkels zijn gevestigd in de:

Bilderdijkstraat 143
Regentesselaan 55
Noordeinde 192
Fred. Hendriklaan 189
Reinkenstraat 34
Theresiastraat 50

le v. d. Boschstr. 53
Keizerstraat 24
Weimarstraat 59a
Beeklaan 329
Bezuidenhout 134
Trompstraat 37

Valeriusstraat 72
Korte Poten 26
Koningin Emmaplein 6
Vaillantlaan 394

171

Middelbare School v. Handel en Administratie, SWEELINCKSTRAAT 17-19 - 's-GRAVENHAGE.

EXTERNAAT en INTERNAAT.

130

APD. A. Bijzondere Middelbare Handelsschool met als onderbouw eene H. B. S. met 3-jarigen cursus. Bij beschikking van Z. Exe den Min. van Binnenl. Zaken gelijkgesteld met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.

APD. B. Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus. Eveneens officieel als zoodanig erkend.

De 1e en 2e klasse van de beide inrichtingen vallen samen, zoodat over de keuze Handelsschool of H. B. S. 5-jarige cursus eerst beslist be- hoeft te worden na het afloopen der 2e klasse.

De school wordt ook door Meisjes bezocht. Prospectus en inlichtingen bij den Directeur

F. TIJMSMA

N.V. Ch. L. Boucher's Handelsvereniging

Specialiteit in Kaartsysteem

DEN HAAG
Kneuterdiik 5-7
Tel. H. 1600-924-925

AMSTERDAM
Kalverstraat 35
Tel. G. 2153

GRONINGEN
Spitslaan 13
Tel. 2373.

H. S. VAN HASSELT

139

Kleermakerij

Noordeinde 94 - 's GRAVENHAGE - Telefoon H. 3158

HUTKOFFERS

PERRY & Co.

DEN HAAG. HOOGSTRAAT 20

...Dekstoelen...

Vouwstoeltjes

REGEN MANTELS
JASSEN....

ENZ.

119

MAISON VAN HAL

Hofleverancier van H.M. de Koningin 103

Reigerstr. 14 BREDA Telefoon 442

Heerenkleeding
Dameskleeding
Indische Uitrustingen
Uniformkleeding

Lid N.V. Vereenigde Nederl. Kleermakerijen.

Om 2 uur n.m. sprak Prof. Dr. W. A. Kuenen, buitengewoon hoogleraar aan de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam „Over de noodzakelijke samenwerking van ingenieur en hygiënist in de tropen”, toegelicht door lichtbeelden.

Spr. onderlijnde het oude spreekwoord, dat een gezond lichaam een hoofdvoorwaarde is om te slagen. Door lichaamsbeweging en sport bevordert men de goede functies der organen en ontwikkelt het spierstelsel. Dit geldt ook voor de troepen, hetgeen vroeger niet werd ingezien. Echter onder de troepen zijn andere levensvoorwaarden en past hierbij een andere levenswijze aan. Men moet waken tegen overdaad en overwerken, dit geldt ook voor sport en geestesarbeid. Vaste regels hieromtrent zijn niet te geven, veel hangt af van het individu. Lichaamssoefening beschermt en behoedt niet tegen infectieziekten en deze komen in de tropen meer voor en zijn gevaarlijker dan onder gematigde luchtstreken. Waar vele cosmopolitische ziekten hier zijn uitgewoed, heerschen deze nog sterk onder de tropen. Cholera en de pest, waartegen de strijd is aangebonden, typhus eveneens, doch waarvan het sterftecijfer 10 maal zoo groot is als hier, dissenterie, hier alleen voorkomende bij zeer ongunstige, onhygiënische toestanden en in oorlogstijden beri-beri, en last not least malaria, onder welke invloed het sterftecijfer der bevolking zeer sterk staat. De slaapziekte, stammende uit Afrika, waardoor Centraal Afrika dreigt uit te ster- ven, de gele koorts, Zuid Amerika en de Antillen teisterende, geheele streken en steden ontvolkende, deden gelukkig hun intrede in Indië nog niet.

Tegen deze ziekten helpt geen sport, geheel ont- houding, enz. Kent men echter de wegen waarlangs die ziekten tot ons komen, dan kan men maatregelen nemen. Maar alle maatregelen kosten tijd en geld. Door assainering der cultuurondernemingen wordt het ziekte- en sterftecijfer onder de werkkrachten beperkt en dus een economisch voordeel verkregen. Hygiënische maatregelen individueel te nemen is haast niet mogelijk en niet afdoende, de strijd tegen ratten, tegen vliegen door reinheid, helpt niet, wan- neer ook de burenen niet meewerken. Waar persoonlijke prophylaxe niet mogelijk is, moet de gemeenschap dit doen en door prophylaxe op het individu zich redden en beveiligen. B.v. vaccinatie tegen pokken, inenten tegen cholera en typhus, hoewel dat laatste maar voor eenige maanden helpt en niet absoluut. Verder moet de gemeenschap in 't groot zorgen voor centrale wa- terleidingen, reinigingsdienst, en in de woningen voor licht en lucht, afvoer van faecaliën, vuil, enz.

Het voorbeeld van Europa moet gevolgd worden, waar het sterftecijfer voor 100 jaar in de steden 40 % en 50 % was en nu daalde tot 15 %. Door die groote sterftecijfers, was aanvulling der bevol- king van af het land noodig, waar deze minder waren. Nu zijn de rollen omgekeerd. In onze Koloniën is een toestand nog als in Europa voor 100 en 150 jaar. Cijfers te geven is niet mogelijk, uit gemis aan een burgerlijken stand. Enkele gegevens voor enkele streken, die niet ver van de waarheid zullen zijn, ge- ven buiten de steden, zonder epidemie, 25 % te Batavia, Semarang en Soerabaja 50 %, in Britsch Indië zelfs 100 %.

Echter de strijd is aangebonden, veel ontbreekt nog en de ingenieurs zullen nog vele groote werken ter verbetering moeten ontwerpen en uitvoeren.

Hoe dichter de massa der bevolking, hoe grooter het gevaar voor en de uitwerking van epidemieën. Dit geldt voor steden, cultuurondernemingen, indus- triëen enz., en hiertegen moeten hygiënische maat- regelen worden genomen. Iedere opeenhooping van menschen in de tropen levert gevaar op. Bij de uit- voering van werken moet de technicus dan ook den hygiënist raadplegen.

De troepenhygiëne lag in 1895 nog in windselen, de bestudeering er van ligt niet in laboratoria, doch in de maatschappij zelve en is experimenteel; nage- gaan moet worden, waarop gereageerd wordt.

Er dreigde een strijd te ontstaan tusschen hygiënisten en technici, omdat er steeds iets anders kwam; men bedenke nu, dat alles nog experimenteel is en dikwerf de oorzaken zich aanpassen aan en verweren tegen de strijdmiddelen.

KON. ERK. PITMANSCHOOL

Staatsblad 37.

DEN HAAG, Regentessepl. 26 - Mauritsweg 30, ROTTERDAM

Stenografie, Machineschrijven, Talen, Correspondentie, Boekhouden, Staatsinrichting.

KANTOOR- en HANDELSOPLEIDING.

Directeur-Gen. T. v. D. VEEN.

B.v. De malaria wordt overgebracht door de mala- ria-muskiet, na een incubatie tijdperk van 14 da- gen treedt ze op. Deze muskiet komt vooral aan de kusten en oevers voor. Op Malakka waren bij de be- strijdning schitterende resultaten verkregen door drainage, opvullen van moerassen, enz. De streek werd muskieten vrij. Ondernemingen in de buurt wilden de methode toepassen. De broedplaatsen wer- den opgespoord en onbruikbaar gemaakt, de muskiet zocht een andere soort broedplaats, daarna weer an- dere, zoodat telkenmale de methode van bestrijding gewijzigd moest worden.

Te Batavia treedt de Tji Liwoeng bij bandjir buiten haar oevers. De achterblijvende poelen en moerassen waren broedplaatsen der anopheles. Bandjirkanalen voorkwamen bandjirs, toch bleef de muskiet voorko- men. Het bleek nu, dat die uit de op 6 K.M. a stand gelegen vischvijvers aan de kust kwamen. Moesten die vischvijvers nu gedempt worden? De anophele zal andere broedplaatsen zoeken.

Steeds moet men blijven strijden. Bij het aanleggen van den dijk der Delispoor door het moeras, was de sterfte onder de Chineezeeën zoo groot, dat doorwerken onmogelijk werd. Nadat niet meer op het werk overnacht werd, was 't euvel over- wonnen.

Bij de mijnen op Poeloe Laoet was het sterfte- cijfer 80 à 90 %. Door het nemen van hygiënische maatregelen, daalde het tot 12 à 13 %.

Bij den eersten aanleg van het Panamakanaal had veel voorkomen kunnen worden door overleg van hygiënist met ingenieur. Bij de tweede poging over- won de hygiënist ten slotte, niettegenstaande in 't eerst onvoldoende medewerking der technici.

Met lichtbeelden liet spr. zien, hoe de groote stoo- mers, zich door hun spui- en afvoergaten op zee des- infecteerd, in de havens, door dat men uit praucen enz. met het geloosde vuil in aanraking komt, infecteerd werken. De uitmondingen der af- voerbuizen behooren daarom alle onder de waterlijn te liggen. Verder de maatregelen genomen bij de pestbestrijding; bij het graven van het Panama- kanaal, enz.

Bij alle opeenhoopingen van menschen moeten hygiënische maatregelen getroffen worden. Alle ingenieurs, arbeidende in Indië, behooren doordron- gen te zijn van de noodzaak van en een inzicht heb- ben in, de daarbij te nemen voorzorgen. Gestreefd moet worden naar assaineren van Nederlandsch- Indië. Zoo besloot spreker.

A. J. GOOSZEN.

Ingezonden.

Een vertegenwoordiger van O. en W. ?

Volgens het verslag van de vergadering, waarin de oprichting van een Nederlandschen bond van belas- tingbetalers werd besproken, in 't Koloniaal Week- blad van 16 dezer, heeft de vertegenwoordiger van het Hoofdbestuur van „Oost en West”, daar opge- merkt: „dat het een stap in de goede richting zou zijn, ambtenaren en officieren vrij te stellen van het betalen van belastingen, doch hun dan ook geen kies- recht te geven. Zij moeten hoog staan, boven partij- en partijbelangen en partij-invloeden, slechts zijn trouwe dienaren van Staat en Gemeente.” Met geen enkel woord vermeldt het door den vertegenwoordiger van het H. B., den heer A. J. Gooszen, zelf opge- maakte verslag, dat hij hierbij uitdrukkelijk gemeld heeft alleen zijn eigen opvatting uit te drukken; het kan dus worden opgevat, als gezegd te zijn namens 't H. B., hiertegen meen ik dan met kracht te moeten opkomen.

Pas is met veel moeite en inspanning 't algemeen kiesrecht verkregen. Bij de eerstvolgende verkiezin- gen zullen eindelijk de vrouwen ook mee mogen stemmen. En nu komt een oud-hoofdofficier voor zijne voormalige collega's uitsluiting van 't kiesrecht vra- gen, voor hen en voor alle ambtenaren. Heeft hij wel nagedacht wat hij hun hierdoor aandoet? Hun zonen, hun vrouwen, hun dienstboden hebben 't kiesrecht, zij niet meer! De duizenden officieren en ambtenaren

CHIRURGISCHE INSTRUMENTENFABRIEK

MARTIN LOTH

Westerstraat 14 UTRECHT (Holland)

SPECIALITEIT Complete Installatie van Operatie-, Sterilisatie- en Verbandkamers, Instrumenten- kisten voor schepen, Plantages en Mijnen

Export O. en W, Indië, Z.-Afrika - Catalog. op aanvraag

's-Gravenh. Muziekschool
„DE TOONKUNST”
 Prins Mauritsplein 21 Tel. S. 477
 Spreekuren dagelijks van 10-1 en 2-6 uur.
 Directeur: JAMES ZWART.

Behave volledig onderricht aan **Dilettanten en Eerstbeginnenden**, ook gelegenheid tot Vakstudie.
DAGELIJKS KUNNEN AANMELDINGEN GESCHIEDEN.
 Klavier, Orgel, Solozang, Viool, Alt, Cello, Compositie, Dirigeerkunst: 1 uur per week f 80.—; 2 uren per week f 150.— per jaar Samenspel f 40.—; Harmonie en Contrapunt f 50.—; Muziekgeschiedenis f 25.—; Voordrachtskunst en Declamatie f 50.—; Meth. Spreken f 50.—; Fransch, Duitsch en Italiaansch f 50.— p. j. Orkestklasse 1 maal p. w. 2 uren, voor leerlingen der school f 10.—; leerlingen buiten de school f 15.— p. j. Het onderricht wordt uitsluitend door eerste, gediplomeerde krachten onderwezen; de leerlingen worden individueel behandeld; het geheel staat onder voortdurend toezicht van den Directeur, die alle verantwoordelijkheid voor de te geven lessen draagt, waardoor steeds d' beste resultaten worden bereikt. 222
VRAAGT PROSPECTUS!!!

mogen tot de intellectueelen gerekend worden, hun invloed wordt onttrokken aan de aanwijzing der volksvertegenwoordiging. Terwijl gelukkig 't stemrecht los is gemaakt van belasting, moet de officier en de ambtenaar 't eerste weer offeren om vrij te loopen van belasting! De officier en de ambtenaar mogen geen gewone menschen, geen gewone burgers zijn, zij moeten zich opgesloten houden in een kaste, die alles wat in de buitenwereld leeft en woelt aan zich voorbij laat gaan, of er alleen uit de hoogte op neer ziet. De heer Gooszen leeft nog in 't oude Pruisische régime en zou daarin zelfs een oer-conservatief zijn. Indien, wat aangenomen moet worden, de gesproken woorden de instemming van 't H. B. van „Oost en West” niet hebben, dan is 't nog de vraag of iemand met zulke reactionnaire opvattingen wel als pleitbezorger voor de koloniale belangen behoort te worden uitgezonden.
 GEORGE NYPELS.

Het „Oost- en West-Indisch Literatuur-Overzicht”.
 In het Koloniaal Weekblad van 31 Juli j.l. (No. 31, bl. 3), publiceerde de zgn. „Propaganda-Commissie” haar reorganisatie-voorstellen. Speciaal wat betreft het weekblad stelt zij voor, daarin belangrijke wijzigingen te brengen en wordt o.a. bij de door haar wenschelijk geachte rubrieken, het Oost- en West-Indische literatuur-overzicht niet genoemd. Duidelijker in dit opzicht spreekt zich de heer Schmöle uit, als hij, in de te Utrecht gehouden, buitengewone algem. vergadering (zie Kol. Weekbl. van 2 Oct. bl. 1) zegt uit bezuinigingsoogpunt het literatuur-overzicht te willen weglaten. Men zou uit een en ander kunnen afleiden, dat over algemeen weinig waarde wordt gehecht aan een rubriek, welke nu ongeveer zeventien jaar week aan week in het Kol. Weekblad een plaats vindt. Dat zulks echter geenszins het geval is, moge blijken uit de ondervolgende getuigenissen van verschillende leden van „Oost en West”, aan wie werd verzoekt ook hun stem te willen doen hooren in deze aangelegenheid.
 De samensteller van het O.- en W.-I. literatuur-overzicht.

Prof. T. J. Bezemer, Wageningen.
 Naar aanleiding van de uitsluiting van den heer Schmöle..... acht ik het mijn plicht U mede te deelen, dat ik het verdwijnen van het Literatuur-overzicht ten eerste zou betreuren..... Ik meen, dat de waarde van het weekblad voor een groot deel der lezers zou verminderen, wanneer tot de opheffing van de rubriek Literatuur-overzicht besloten werd.
 Prof. Dr. H. Blink, den Haag.
 Ik zou het ten eerste betreuren, als het Oost- en West-Indisch literatuur-overzicht uit het Koloniaal Weekblad verdween en het zou hoogst onpraktisch zijn.
 De heer A. de Braconier, Amsterdam.
 In antwoord op Uw schrijven van 4 Oct. j.l., deel ik U mede, dat ik het zou betreuren, indien de rubriek „Oost- en West-Indisch literatuur-overzicht” uit het Koloniaal Weekblad zou komen te vervallen.
 Prof. J. C. van Eerde, Amsterdam.
 Ingevolge Uw daarop betrekking hebbend verzoek, deel ik U mede, dat voor mij het Oost- en West-Indisch literatuur-overzicht de voornaamste aanleiding is, waarvoor ik het Koloniaal Weekblad geregeld volg.
 De hr. W. van Gelder, den Haag.
 Naar aanleiding van het verhandelde in de Buitengewone Alg. Verg. van „Oost en West”, zooals dit vermeld is in het Kol. Weekblad van 2 Oct. j.l., waar o.a. het doen vervallen van de rubriek „Literatuur-overzicht” wordt ter sprake gebracht..... deel ik U mede, dat ik ongaarne genoemde rubriek zou missen.
 De hr. J. Habbeema, den Haag.
 Het zou mij leed doen als het Oost- en West-Indische literatuur-overzicht in het Kol. Weekblad werd gemist. Ik kan wel zeggen, dat ik veelal begin met dat overzicht door te kijken om te zien wat de week heeft op te leveren.
 Prof. Dr. J. P. Kleiwegde Zwaan, Amsterdam.
 In antwoord op Uw schrijven van 4 Oct. '19 deel ik U mede, dat ik voor mij het literatuur-overzicht van Oost- en West-Indië in het Koloniaal Weekblad zeer prijz stel en voortdurend raadpleeg.

O. J. STUUT, 'S-GRAVENHAGE
 CHARLOTTE DE BOURBONPLEIN 28 - TELEF. 5073
 Comestibles - Koloniale Waren
 UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT ARTIKELEN EN PRIMA WAREN. 189
 Bediening aan huis zonder prijsverhooging

De hr. P. H. van der Kemp, den Haag.
 Naar aanleiding van de mij dd. 4 dezer gedane vraag betrekkelijk de bestaansreden van het „Oost- en West-Indisch literatuur-overzicht” in het Koloniaal Weekblad, strekke de mededeeling, dat de rubriek er naar mijn gedachte behoort te blijven bestaan.
 Prof. Dr. J. H. F. Kohlbrugge, Utrecht.
 Aangenaam is het mij U te kunnen mededeelen, dat ik de rubriek „Oost- en West-Indisch literatuur-overzicht” in het Koloniaal Weekblad steeds met belangstelling doorzie. Ik zoude het dus ten eerste betreuren, zoo deze rubriek kwam te vervallen.
 De hr. C. Lekkerkerker, Scheveningen.
 .....Evenwel, van harte hoop ik, dat in elk geval de rubriek „Oost- en West-Indisch literatuur-overzicht” behouden blijve..... Voor hen, die zich geregeld met Indische studie bezig houden, is die rubriek van zeer veel waarde.
 Prof. J. F. Niermeijer, Utrecht.
 De staking der literatuur-opgaven in het Koloniaal Weekblad zou ik een groot gemis achten.
 Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis, Leiden.
 Uwe vraag omtrent mijne meening over (het literatuur-overzicht) in het Koloniaal Weekblad, kan ik spoedig beantwoorden met de mededeeling, dat ik het zeer waardeer.
 De hr. J. W. van Nieuhuys, Rotterdam.
 Persoonlijk kan ik mij moeielijk een rubriek voorstellen, die in het Weekblad beter haar plaats verdient, dan die bevattende het literatuur-overzicht.
 Prof. Dr. Ph. S. van Ronkel, Leiden.
 In antwoord op Uw schrijven van 4 dezer deel ik U mede, dat de rubriek Literatuur-overzicht in het Koloniaal Weekblad door mij steeds met alle aandacht wordt gevolgd, zóó dat ze voor mij een onmisbaar gedeelte van dat weekblad vormt, welks verdwijning mij geducht zou hinderen.
 De hr. J. F. Snelleman, Baarn.
 Is dat niet een beetje vragen naar den bekenden weg? Ik zou desnoods het Koloniaal Weekblad willen missen, maar het wekelijksch literatuur-overzicht willen behouden.
 Prof. C. Spat, Breda.
 .....Nimmer echter verzuim ik nauwkeurig kennis te nemen van den inhoud der rubriek „Oost- en West-Indisch literatuur-overzicht”. Het zoude mij een groot ongerief zijn, indien deze rubriek mocht komen te vervallen.
 Prof. D. G. Stibbe, Den Haag.
 Naar aanleiding van Uw schrijven van 7 dezer verklaar ik gaarne, dat het behoud van de rubriek „Oost- en West-Indisch literatuur-overzicht” in het Koloniaal Weekblad mij wenschelijk voorkomt.
 De hr. H. E. F. Visser, den Haag.
 .....Waar, naar ik vermeen, het Kolon. Weekbl. het eenige, in Holland verschijnende en aan Indische belangen gewijd Weekblad is, waarin een literatuur-overzicht-Indië een vaste rubriek heeft..... stel ik er hoogen prijs op, dat genoemde rubriek in het Kol. Weekblad voort blijft bestaan.
 Prof. Mr. C. van Vollenhoven, Leiden.
 Ik heb geen enkel bezwaar om U te schrijven, dat ik de lectuur van het Koloniaal Weekblad altijd begin met de rubriek „Literatuur-overzicht”, en dat het blad voor mij zeker de helft van zijn aantrekkelijkheid zou verliezen, indien die rubriek verdween.
 Prof. Dr. A. Wichmann, Utrecht.
 Met leedwezen ontwaar ik..... dat er plannen tot inkrimping van de vaste rubrieken van het „Koloniaal Weekblad” bestaan..... Het bewijst opnieuw, dat het stille, zoo onmisbare maar tevens geen ophef makende werk van het bijeenbrengen der literatuur-niet voldoende gewaardeerd wordt.
 De hr. W. C. B. Wintgens, Den Haag.
 Naar aanleiding van Uw schrijven d.d. 7 dezer, haast ik mij U mede te deelen, dat ik als trouw lezer van het Koloniaal Weekblad zeer ongaarne de rubriek „Literatuur-overzicht” daaruit zou zien verdwijnen. Ik voor mij acht genoemd overzicht juist een van de grootste aantrekkelijkheden van het Weekblad.

Stemmen uit de Eur.-pers in Ned.-Indië.
 Uit Midden-Java.
 Het „Soer. Hbld.” vermeldt de motie van den Bond van N. I. Kunstkringen, waarin de

MEUBELLEN
 Artistieke ontwerpen
J. P. STRIJOS
 (Leeraar school voor Kunstnijverheid) 98
 BEGROTINGS- ZONDER VERBINDING
N. KUIPER
 Ridderstraat 28 - Haarlem - Telefoon 3017

Zeebaboe's en Jongens beschikbaar. 203
 Te bevragen in „PERSINGGAHAN”
 Advies-Bureau en Tehuis voor Nederl.-Ind. Bedienden
 v. Boetzelaerlaan 2 - Tel. Sch. 248

THE PH. VAN OMMEREN CORPORATION OF NEW-YORK
 New York, San Francisco (Cal.),
 42 Broadway. 64 Pinestreet.
 belast zich met:
 Expeditie :: Assurantie
 Opslag van goederen, enz. enz.
 Eigen Opslagplaatsen te OAKLAND (San Francisco)
 Nadere inlichtingen worden gaarne verstrekt door 150
PHS. VAN OMMEREN, Rotterdam.

Chirurgische Instrumentenfabriek
1/2 LOTH & STÖPLER
 Directeur: H. STÖPLER
TRANS 1-UTRECHT
UITRUSTINGEN
 voor H.H. DOCTOREN
Complete Installaties
 voor Hospitalen
 Fabrikante: Nord Compressor 110

N.V. Autogarage „CITO”
 Schenkweg 7 - 's-GRAVENHAGE, - Tel. H. 6290 160

Luxe Verhuur-Auto's

Laat Uwe woning Electrisch Verlichten
 (hetzij voor eigen rekening of voor rekening der Centrale)
 bij de
N.V. Electro-Technisch Bureau
 v.h. W. HAAXMAN & Co., 108
 gevestigd te AMSTERDAM, Singel 176.
 Bijkantoren: DEN HAAG, Piet Heinstraat 29.
 NIJMEGEN, Ziekenstraat 2.
 ZEIST, 2e Dorpsstraat 32a.
INGENIEURSBEZOEK GRATIS.

Zuid-Hollandsche Brood en Beschuifabriek

WALDORPSTRAAT 16—22

's-GRAVENHAGE

TELEF. 1163

*Beveelt zich bij Uwe
Leden aan.*

**Behalve GOED BROOD
wordt U een dividend
van 5 % gewaarborgd.**

124

**Het Fotografisch Atelier
van A. M. A. SUSAN**
is **alleen** gevestigd
Regentesselaan 108, hoek Regentesseplein
TELEFOON 6757.
Men lette op het juiste adres.

**INDISCHE
UITRUSTINGEN**
VOORDEELIGST
ADRES:
**AU BON
MARCHÉ**
A. DE VRIES & ZONEN
AMSTERDAM
ROTTERDAM
DEN HAAG
UTRECHT
BAARN

101

Met beroemde merk
MIS MASTER'S VOICE
GRAMOPHONES
EN PLATEN

LET WEL
HIS MASTER'S VOICE
HET BESTE MERK

WILLEM SPRENGER.
Agent der Gramophone Comp. Ltd.
PASSAGE 46. DEN HAAG.
Tel. 3778.

IS STEEDS IN DE GROOTSTE
KEUZE VOORHANDEN BIJ

resultante der op het Congres gevoerde besprekingen zeer gelukkig is weergegeven. Zij luidde als volgt: „De openbare vergadering van den Bond van N. I. Kunstkringen, gehouden op 1, 2 en 3 Augustus 1919 ter behandeling van het vraagstuk der Nijverheid in Ned. Indië, en wel in het bijzonder de kunstnijverheid, overwegende:

dat de huidige omstandigheden noodzakelijkerwijze de N.-I. Kunstnijverheid bedreigen en de verschijnselen van bepaalde verwordingen duidelijk waar te nemen zijn;

dat de tijd voor eigen nieuwe vormgeving in deze landen nog niet rijp is, doch dat, wanneer deze tijd zal zijn gekomen, het van het grootste belang is, dat de oude cultuurwaarden nog voldoende in het volk leven om van die nieuwe ontwikkeling het uitgangspunt te vormen;

dat daarom een actieve bescherming en innerlijke versterking dier kunstnijverheid als deel dier nationale cultuur geboden is, om haar te helpen in het komende moeilijke tijdperk;

meent: dat maatregelen behooren te worden genomen:

1e. om het volk van de waarde van alle vormen, waarin de nationale cultuur zich uit, doordrongen te houden;

2e. ter bescherming van de bestaande inlandsche kunstnijverheid;

3e. ter verhooging van het gehalte van de producten der komende grootindustrie;

dat deze maatregelen zullen moeten liggen, zowel op economisch gebied, als op dat van het onderwijs en van de cultuur in engeren zin;

dat hierbij een taak rust zowel op de openbare lichamen, in de eerste plaats op de Regeering, Zelfbesturen en gemeenten, als op de Vereenigingen, in het bijzonder op de inlandsche organisaties en op de Kunstkringen; een en ander in onderlinge samenwerking; spreekt als hare overtuiging uit:

dat ons Onderwijs in al zijn geledingen doordrongen dient te worden van het besef, dat de nationale cultuurschat verzorgd en verrijkt moet worden en dat ook handenarbeid cultuurwaarde vertegenwoordigt;

dat reeds nu met deze hervorming van het onderwijs kan worden aangevangen;

dat de oprichting van de voorgestelde kunstnijverheidsschool als eerste stap in deze richting kan worden aangemerkt, en besluit, deze motie ter kennis te brengen van de Regeering.”

In een tweede art. maakt de red. corr. het publiek er opmerkzaam op, dat op vele plaatsen in Indië „antiek” wordt gemaakt; vooral in Djokja. Vroeger schreef hij reeds over de industrie van oude „beschreven” steenen, waaraan een Europeaan in Djokja een zoet stuivertje verdiende. Thans beschrijft hij den handel op straat van een Chinees te Djokja, in een „antiek” bronzen beeldje, waarvan de vorm blijkbaar voor nabestelling bewaard blijft. Vele goedaardige reizigers werden van dien geslepen snaak de dupe.

Ook deelt schr. mede, hoe indertijd een Europeesch handelsreiziger drie of vier echte beeldjes te Djokja had en er aldaar nog een twintigtal nagemaakte bijkocht. Alles nam de handelsreiziger mede naar Engeland waar hij voorgaf niet veel verstand van oudheden te hebben, waarom hij eenige stukken uit de collectie door kenners liet beoordelen; de echte natuurlijk. Hij liet alles op een auctie zetten, doch niet dan nadat hij alles eerst zwaar had verassureerd. Dit wierp zoo'n stroom van antiquiteit over zijn geheele verzameling, dat alles in no time tegen een stevig prijsje verkocht was. Met voldoening praatte hij later in Djokja er over, hoe hij die „stomme Engelschen” bij den neus had gehad.

In een volgend art. constateert de red. corr. hoe in de afdeling Djokja de criminaliteit in den laatsten tijd schrikbarend toeneemt en het aantal gevallen, dat aan de kennis van den Landraad

wordt onderworpen, hoe langer hoe grooter wordt. Een voorstel tot uitbreiding van personeel is dan ook ingediend. „Intusschen blijft de vermeerdering der criminaliteit ernstige aandacht vragen. De meeste misdrijfzaken zijn vergrípen tegen den eigendom, als diefstallen, roof- en ketjoepartijen. Brandstichtingen schijnen wat te zijn verminderd.

„De toeneming der criminaliteit is een onderwerp, dat de studie van bevoegden waard is. Hebben wij hier te doen met de symptomen van verwildering, welke ook elders worden waargenomen? Is dit een lokaal verschijnsel, nauw verband houdende met economische toestanden, zooals dit in Europa almede het geval is? Is het per saldo een kwestie van de maag of heeft het morele depressie, de achteruitgang der „oude waarden”, welke een teeken schijnt te zijn van de laatste jaren, hierop invloed? Voor Criminalisten een aardig brokje om er handtanden in te zetten.”

Deze red. corr. is slecht te spreken over het op 1 September j.l. verdwijnen van Artikel III. Hij deelt ons mede, hoe dit Art. betreffende het vergaderen, zijn strengen vorm bekwaam na de vergadering van Mei 1848 in de „Harmonie”, onder leiding van v. Hoëvell, toen een dikke 100 menschen een rekest aan den koning zonden. Schr. acht dit Art. geboren uit overdreven vrees, terwijl het, volgens hem, verdwijnt op het moment..... waarop het had moeten worden geboren!

„Indien art. III niet had bestaan, dan zou het onder de huidige omstandigheden moeten worden ingevoerd. Er is geen periode aan te wijzen in de historie van Indië, waarin allerlei kwaadaardige ophitsers en gemeene volksmenners zóó brutaal den schedel heffen als in die, welke wij thans beleven”, schrijft hij o.a.

Men zegt veel van de behoudzucht van den Inlander, vervolgt de corr., maar bij de invoering van de nieuwe muntbiljetten heeft hij blijk gegeven van veel aanpassingsvermogen:

„De Javasche Bank ontving te Djokja enkele dagen geleden voor bijna f30.000 van die biljetten. Ondanks de sombere voorspellingen, dat het lang zou duren alvorens het nieuwe papier door de bevolking zou worden geaccepteerd, ging de voorraad weg als de eerste zending nieuwe haring in Holland. Dat komt voor een deel, omdat de biljetten zoo keurig zijn afgewerkt. Eigenlijk veel te mooi; zij wekken den indruk een veel grooter bedrag te vertegenwoordigen dan er op staat aangegeven en je kunt er feitelijk onmogelijk aan bekocht zijn. Dit vertrouwen wekkende uiterlijk zal ook op de bevolking niet zonder invloed zijn gebleven. Zeker is het, dat men voor namaak niet bevreesd behoeft te zijn, daarvoor is de afwerking uit technisch- en artistiek oogpunt te gelukkig.” Schr. merkt echter ten slotte op: „Vraag echter niet, hoe die snoezige papiertjes er over eenigen tijd zullen uitzien. En welk een gevaar voor infectie ze kunnen opleveren.”

Toevlucht voor Onbehuisden.

Indertijd vestigde de heer Tillema te Groningen er reeds de aandacht op, dat verlofgangers bij terugkomst in Priok geland, geen behoorlijk onderdak konden vinden.

Onder bovengenoemden titel wijst nu de hoofdred. van de Loc. op deze onhoudbaren toestand.

In Holland leidde het nijpend gebrek aan woningruimte blijkbaar tot plannen om voor Indische verlofgangers een woonwijk in te richten bij Den Haag.

Voor nieuwkomers en terugkeerende verlofgangers in Indië, ambtelijke en particuliere, wordt nog niets gedaan.

„De hotel- en pension-nood te Batavia is ten minste zoo nijpend als de woningnood in patria.

„Men las ook in de Loc. de verhalen van moeizame omzwervingen, door mailpassagiers ondernomen door al de wijken van Batavia, om na de lange reize een eerste onderdak te zoeken in 's lands hoofd-

J. M. van KEMPEN & ZONEN

Kon. Ned. Fabriek van Gouden en Zilveren Werken.
VOORSCHOTEN.

FILIALEN te Weltevreden, Rijswijk 17; 's-Gravenhage, Plaats 2; Rotterdam, Hoofdsteeg 26; Utrecht, Choorstraat 32; Middelburg, Lange Delft 138.

**Kon. Eindhovensche Stoom- & Handweverij
VAN DIJK & Co.** EINDHOVEN EN BRUSSEL

Leveranciers van H. M. Koningin Wilhelmina - van H. M. de Koningin-Moeder en van H. M. de Koningin van Rumanie; eertijds van H. M. Koningin Sophia.

OPGERICHT 2 AUG. 1853.

Hotel-Linnen en Tafelgoed met en zonder naam-
UITZETTEN, INDISCHE UITRUSTINGEN
LUIERMANDEN.

Adverteeren doet verkoopen.

Firma A. L. J. en W. DE HAAS

184

Vleeschhouwer **Kofleverancier**

Wagenstraat 35a, 'S-GRAVENHAGE, Tel. H. 882

stad alvorens de nadere bestemming te volgen. De onbewogen koloniale ambtenarij trok zich tot dusver niets van deze onbehuïden aan. In de wetenschap dat na jaar en dag nieuwe hotelruimte aan het logiesgebrek een natuurlijk eind zal maken, stelde zij geen enkelen maatregel tot tijdelijke voorziening in den noodtoestand voor. Niet bedenkend zelfs, hoe met elke keerende mail na aankomst van een mailboot uit Holland, talrijke brieven naar het moederland gaan, waarin de eerste ellendige Indische ervaringen tot afschrik van de lezers worden uiteengezet. Al ware het nu alleen maar uit de praktisch-nuchtere overweging, dat onze koloniale regeering voorloopig nog niet buiten moederlandsche werving kan, dan reeds ware er aanleiding om dezen onbehuïden een hen mild stemmende toevlucht te bezorgen.

In dezen noodtoestand ware, volgens de „Loc.” te voorzien door spoedige oprichting van een gouvernements-pasangrahan te Batavia.

De vrijmetselarij en de tijdgeest.

De „Preanger Bode” meldt, dat het hoofdbestuur van de Orde van Vrijmetselaren onder het Groot Oosten der Nederlanden, tot de loges een circulaire heeft gericht, waarin het, in verband met eenige vragen in de loges gesteld, eenige beschouwingen houdt over de taak, die de vrijmetselaren moeten vervullen naar aanleiding der belangrijke stroomingen van onze dagen, en welke plaats zij hebben in te nemen tegenover de ingrijpende veranderingen, welke zich den laatsten tijd voordoen.

De „N. Soer. Crt.”, aldus de „Loc.”, deelt mede, dat „het hoofdbestuur daarin tot de conclusie komt, dat het de taak der Orde is, zich vrij te maken van vrees en druk; haar zelfbeheersching te versterken door verlevendiging van haar geloof in de eindzegepraal van het goede; de belangen der menschheid hooger te stellen dan eigen materieel voordeel.

Tegenover de ingrijpende veranderingen heeft de Orde zich op het standpunt te stellen, dat deze naar haar diepste wezen liggen op de lijn der geestelijke evolutie der menschheid, welke heenwijst naar algemeene broederschap; zij heeft deel te nemen aan de bevordering dier evolutie door overal de broederschaps-idee te propageeren. Door de macht van het geweld zijn nimmer hoog ideële goederen verkregen; zij kan dus deze evolutie niet bevorderen. Derhalve mag de vrijmetselaar nimmer den weg van orde en recht verlaten.”

Suriname.

In *De Gelderlander*, van de hand van den heer B. J. A. B. R. E. S. C. H., een zeer sympathiek artikel tegen den verkoop van de West.

Aan hen, die het verkoopen onzer West-Indische koloniën als een gewone handelszaak beschouwen, zegt de heer A. B. R. E. S. C. H.: „Wel ja, waarom niet? de West is een „lapje grond”, waarop wat suiker, koffie en cacao wordt verbouwd, de rest is met bosch bedekt, hier en daar wat goud en fosphaat onder den bodem. Waarom zouden wij dat lapje niet verkoopen; wij Nederlanders, willen enkel goed vendeerend land tot ons gebied rekenen; zoo zullen wij met der tijd een deel van Drente en van de Peel verkoopen, omdat dit „land” ons niet genoeg rente in den zak doet vloeien. Wel wonen daarop toevallig eenige Drentenaren en Noord-Brabanters, maar die kunnen verhuizen als zij niet van erfenaar veranderen willen, of anders — worden zij mede verkocht! — na behoorlijke taxatie natuurlijk!”

„Mag in deze zaak de bevolking onzer West maar geheel weggecijferd worden, omdat wij geld toeleggen op deze kolonie?”

„Laten onze bladen veeleer den handel en de industrie opwekken, zich ten behoeve van onze van den „grond” rijke West-Indische kolonies, nog meer dan tot dusver in te spannen en ze meer en meer te ontwikkelen en wel hoofdzakelijk in de humane, ideale

VAN STRAALEN MONSIEUR & ERKELENS. WIJNHANDEL

Hoofdkantoor: ROTTERDAM, Leuvehaven 34, Tel. 2456.
 Bijkantoor: DEN HAAG, Lloydgebouw,
 Piet Heinplein, Tel. $\begin{cases} 1587 \\ 1588 \end{cases}$ 123

en werkelijke beschaving-bevorderende beteekenis met het belang der bevolking als eerste doel!”

De Koloniale Staten hebben verslag uitgebracht over de „muskieten-verordening”:

„Werd het gewaardeerd in het huidig Bestuur, dat het maatregelen heeft voorgesteld, welke leiden moeten tot geringe en verdelging van muskieten, evenwel meende men, dat het beoogde doel niet zal worden bereikt, indien van Bestuurswege niet tevens zorg gedragen wordt, dat verbetering gebracht wordt in den verwaarloosden toestand, waarin vele straten en wegen, door de slechte loozing en het hoog staande wied, verkeeren.

Ook bij de meest zorgvuldige naleving van de voorschriften der verordening ten aanzien van particuliere erven, zal de daarmede beoogde strijd tegen de muskieten tot niets leiden, zoo ook de straten en wegen niet geregeld worden onderhouden en de daarop voorkomende boomen niet geregeld worden gesnoeid en ontdaan van de zgn. boschananassen, die in de bladokselen water vergaren en dus geschikte broedplaatsen voor de muskieten opleveren.

De gemaakte opmerkingen over den toestand van de straten en wegen gelden niet alleen voor Paramaribo, maar ook en misschien in nog sterker mate voor Nieuw Nickerie, alwaar de toestand, naar verscheidene leden ingelicht waren, zeer veel te wenschen overlaat.

Wat Paramaribo aangaat, deed een lid uitkomen, dat vaak bij het Gouvernement de schuld moet worden gezocht dat particuliere erven niet loozen.

Daar vele eigenaren van particuliere erven, als min gegoed, niet in staat zullen zijn om de groote uitgaven te bestrijden, welke een richtige naleving der verordening van hen vorderen zal, meenden sommige leden dat, waar het hier betreft een zoo gewichtige taak van bestuurszorg, op de overheid de plicht rust om de bevolking tegemoet te komen in de kosten van de maatregelen, welke de bevordering van den algemeenen gezondheidstoestand voorschrijft. Dit zou bv. kunnen geschieden door het opsporen en de verdelging van broedplaatsen der muskieten op te dragen aan geregelde brigades. In dit verband werd gewezen op de reinigingsbrigade, die vroeger goede diensten bewezen heeft.

Het nemen van zulke maatregelen zal groote uitgaven met zich medebrengen, maar men meende, dat het financieel bezwaar in eene aangelegenheid rakende de volksgezondheid den doorslag niet mag geven.

Door andere leden werd het denkbeeld geopperd om die uitgaven uit de huurwaardebelasting te kwijten.

Door een ander lid werd de opmerking gemaakt, dat in elk geval zonder den steun en de medewerking der bevolking een goede naleving van de verordening niet mogelijk zal zijn.”

Het artikel van den heer P. W. E. S. T. R. A. in de *Julia* aflevering van *De West-Indische Gids* over de Koloniale Staten van Suriname, heeft in de Surinaamsche pers algemeene bestrijding gevonden. „Een niet aanbevelenswaardig voorstel” noemt „Periscopist” het in *Suriname* van 2 September. Een even krachtige bestrijding geeft *De West* van 2 September. *De Surinamer* van 7 September neemt het artikel van *De West* met instemming over en voegt de volgende beschouwing daaraan toe:

„Wij behoeven aan dit artikel, door het Statenlid den heer Kraan geschreven, niet veel bij te voegen.

Alleen willen wij nog opmerken, dat de heer Westra den indruk maakt, nog te zeer van Oost-Indische begrippen doordrongen te wezen en te gaarne Oost-Indische toestanden in West-Indië aangepast te willen zien. Zulks nu is verkeerd. Suriname is niet de Oost; en de Oost is niet Suriname.

Het beginsel, dat elke natie in Suriname vertegenwoordigd, eigen vertegenwoordigers in de Staten dient te hebben ter behartiging van eigen belangen, is o.i. valsch. Het is immers niet overeenkomstig de werkelijke waarheid, dat elke nationaliteit alhier, bijzon-

Toko Samoea Ada
 Firma H. C. MORSINK Ezn, 80
 Hobbemastraat h. P. C. Hooftstr. 30
 Amsterdam, Interc. Tel. Z 24.

Ontvangen:

Goalpara
 Assam Thee f 2.25 p. pond

Pecco Souchon
 f 2.— per pond

Trassie, Kroepoek.

Japansche Soya
 per kruikje f 1.65

Prima Stengember
 1/1 pot f 7.75
 1/2 „ f 4.50
 1/4 „ f 2.25

N. V. MEUBELFABRIEK
V/H LE COINTRE & CO.

Ameublementen
Betimmeringen
Gordijnen
Tapijten

Modelhuis: Oude Molstraat 32
 'S-GRAVENHAGE

GEBRS. VLES-LEIDEN
Kleermakerij
BREESTRAAT 177 TELEFOON No. 393
Steeds de nieuwste
Engelsche Stoffen
 in groote keuze voortradig.

Uitrustingen voor Indië

Melkinrichting
 Den Haag, Lange Beestenmarkt 9 - Tel. Haag 3683

„PASTEUR”

Scheveningen, Neptunusstraat 66a - Tel. Schev. 1853
Stoom-Zuivelfabriek

International Electric en Machine Cy
V/H R. GEERAERTS-REUTER
 Licht Kracht Zwakstroom **INSTALLATIEN**
 'S-GRAVENHAGE LEIDEN.
 Prinsestr. 6a, Tel. H. 8093 Mare 70, Tel. 1113

Weder voorradig:
 Sanatogen, Haematogen, Ovomaltine
 Sloan's liminent, Regulín, Elliman's embrocation, enz.
RECEPTEN TEGEN BILLIJK TARIEF
VALKENBOSCH APOTHEEK
 Valkenboschlaan 50 - DEN HAAG - Telefoon 7384

American Hotel - Amsterdam

Hotel en Café-Restaurant le Rang. 151

Schoonste Ligging - Moderne Inrichting
Electrische Verlichting - Centrale Verwarming
Electrische Personenlift
Omnibus aan 't Station - Matige Prijzen

A. W. VOLMER, Directeur.

Tel. Interc. 4737. Code 5th Edition A. B. C.

Hotel-Café-Restaurant „SUISSE”
Amsterdam 142
72 Kamers. Badkamer op iedere Etage.
Centrum der stad. Dir. H. P. ALBERTS.

Pension FRISIA 102
Jan van Goyenstraat 47 - NIJMEGEN
Pension vanaf f 4.- per dag.

„DE BIJENKORF”
:: Lunch- en Tearoom ::
Koude- en Warme Schotels 133
WAGENSTRAAT 45 DEN HAAG

Het meest aan te bevelen
INDISCH RESTAURANT
LAAN VAN MEERDERVOORT 68, DEN HAAG
Dagelijks geopend van 12 tot 9 uur.
Uitsluitend Indische Tafel.
Directeur: J. VAN GEEMERT. 163

Parkhotel
van Stolkpark, Scheveningsche Boschjes. 170
EERSTE RANGS FAMILIEHOTEL
Centrale Verwarming, Electrisch Licht, Baden,
Rustige ligging.
Bijzonder geschikt voor Zomer- en Winterverblijf.

Het sedert 1911 gevestigde
Indisch Restaurant „Waroong Djawa”
Kortenaerkade 10, Den Haag, Tel. 4882
heeft geen filialen.
UITZENDING VAN DINERS. 19

Hotel VAN DEN ABEELLEN
SCHEVENINGEN
Het geheele jaar geopend.
Centrale Verwarming - Lift en Baden - Matige prijzen
Aanbevelend, P. ENGELS. 17

Maison van Wijk
Obrechtstraat 57 - 's Gravenhage - Telefoon H 2665
UITZENDING VAN DINERS vanaf f 0.90
Speciaal ingericht tot het leveren aan huis van
Dejeuners, Dinners en Soupers.
135 KOUDE EN WARME SCHOTELS. J. H. M. KOETS

CRÉATIONS EXCLUSIVES
Broderies hautes nouveautés pour Robes, Manteaux
THÉÂTRE, BAL.
E. H. MERTENS-STRIVALS
DESSINATEUR - BRODEUR
55 Wagenstraat vis à vis Scala, LA HAYE.
Ateliers spéciaux pour boutons sur tissus, découpages points
clairs et plissés.
LIVRAISON EN UNE HEURE! 128

dere belangen in de kolonie te behartigen heeft. De belangen van iedere groep hangen niet af van hunne nationaliteit, maar wel van de levensomstandigheden in dit land. En deze zijn onafhankelijk van de nationaliteit. Een Britsch-Indiër-landbouwer heeft dezelfde belangen als de Creool- of Europeaan-landbouwer; de Chinees-handelaar dezelfde als de Creool- of Europeaan-handelaar. De verschillende belangen hangen af van de verschillende bedrijven en niet van den onderscheidenen landaard. En daarom dient de tegenwoordiging in het Statencollege meer volgens de bedrijven dan wel volgens den landaard te geschieden.

Ten slotte. Men trachte de zaken in Suriname te hervormen, waar hervormingen nuttig of noodig zijn, maar elke hervorming moet elke reactie uitsluiten, zij mag niet op bruuske wijze geschieden, maar moet uit den loop der plaatselijke omstandigheden geleidelijk voortvloeien. Dan alleen kan er sprake zijn van goede hervormingen. In het tegenovergestelde geval zal alleen misvorming worden teweeggebracht met een nasleep van daaraan verbonden nadeelen.”

In een artikel onder het hoofd „Hulp voor den kleinen landbouwer”, schrijft *De West* van 9 September: „Rijst — het eerste voedingsmiddel — is er in overvloed. En terwijl in de meeste landen maatregelen moeten worden genomen om de prijzen van voedingsmiddelen naar beneden te krijgen, zal hier het omgekeerde moeten geschieden. In 't belang van den kleinen landbouwer zal het noodig zijn maatregelen te nemen om den rijstprijs op peil te houden.”

Over het „Arbeidersvraagstuk” schrijft *De West* van 16 September: „Men weet dat een deputatie uit Demerara naar Londen was vertrokken om bij het Opperbestuur aan te dringen op maatregelen voor den geregelden aanvoer van arbeidskrachten in Demerara.”

De deputatie is zeer voorkomend ontvangen, doch tot dusverre is niet gebleken, wat de regeering ten deze meent te kunnen doen. Aan de Britsch-Indische afdeeling van de deputatie schijnt de raad gegeven te zijn om door te reizen naar Britsch-Indië en daar een pleit te houden voor vrije emigratie naar Britsch Guyana. De Britsch-Indische leden der deputatie zijn van oordeel, dat met de leiding der immigratie het liefst een Britsch-Indiër moet worden belast, iemand van juridische opleiding. Voorts stellen zij een verhooging van het dagloon voor tot 56 Engelsche centen, om het loon der immigranten gelijk te maken aan dat van de Creolen.”

„Eindelijk de duurtbeijslag” schrijft *De West* van 19 September boven een artikel, waarin medegedeeld wordt, dat een van Minister Ruys de Beere-*Lrouck* door den Gouverneur ontvangen telegram hierop neerkomt: „Gij kunt beter dan ik beoordeelen wat uwe ambtenaren noodig hebben, handel naar goedvinden.”

Het is te hopen, dat er eindelijk een einde komt aan de misère. Reeds te lang hebben tal van ambtenaren armoede, ja ellende geleden.

Onder het hoofd „Oost-Indië” vinden wij in de *N. R. Ct.* van 17 October, Avondblad D, het volgende bericht: „Surinaamsche immigranten-Vereeniging lid van de Centrale S. I. In Suriname is een immigranten-vereeniging opge-

Firma Gez. DE GRIJS
BOTERMARKT 24 - LEIDEN - TELEF. 1322
Specialiteit in
Uitzetten en Luiersmanden 204

C. P. A. NICOLAI
DUNKLERSTRAAT 33 - TELEF. H. 7057
hoek Valeriusstraat. 177
Specialiteit in Heeren-Modeartikelen
Ruime keuze. Nieuwste Modellen.

richt. Zij zal lid worden van de centrale Sarekat Islam.”

In de Surinaamsche bladen vonden wij dit bericht niet. Is hier een nieuwe vereeniging bedoeld?

Curaçao.

Tweede Koloniaal Onderwijs Congres.
Met eenige graagte hebben wij naar Praeadvies en gegrepen, maar ernstig teleurgesteld, die weder neergelegd. Over Curaçao geven ze niets van beteekenis. Erger: de titels der onderwerpen van 23 October 's middags: „Voorbereidend onderwijs aan alle bevolkingsgroepen in Nederlandsch Oost- en West-Indië” en van 24 October 's morgens: „Volksonderwijs in Nederlandsch Oost- en West-Indië, vooral in verband met landbouw en bedrijf”, wèkken ten onrechte de gedachte op, dat ook aan de derde Nederlandsche kolonie op dit congres een plaats zal zijn ingeruimd. De behandeling van het eerstgenoemde onderwerp noemt zelfs de kolonie Curaçao niet, terwijl de praeadviseur over „Volksonderwijs” vermeldt, dat men „in de West en op de West-Indische eilanden” (sic) geen eigenlijk volksonderwijs vindt. Bij eene bespreking van het ambachtsonderwijs worden eenige deels verouderde deels onjuiste gegevens over de hoedenvechtijverheid uit..... 1913 genoemd. En dat, terwijl het Koloniaal Verslag 1918 de volgende o. i. voor dit doel waardevolle mededeelingen bevat: „Dank zij de oprichting van verscheidene leergangen, is het bedrijf op al de eilanden der kolonie, waar het beoefend wordt, sterk vooruitgegaan. Het aantal vlechtsters van middelsoort en fijne hoeden is zeer toegenomen. Te Simonsbaai op St. Martin zijn de uitkomsten over het algemeen het best, daar vrijwel alle kinderen groote meisjes aanleg voor het hoedenvlechten schijnen te hebben, zoodat het onderwezen daar gemakkelijk opgenomen wordt... Van Bonaire mag, voornamelijk wat het dorpje Rincon betreft, worden gezegd, dat de hoedenijverheid alle verwachtingen heeft overtroffen. In dat dorpje, waar nog kort geleden zeer weinig aan hoedenvlechten werd gedaan, kwam een werkplaats tot stand, die zich in een grooten toeloop mocht verheugen, en tot groote uitbreiding van het bedrijf leidde. Evenals op de overige leergangen werd er stelselmatig onderricht gegeven, met het doel om later bij wijze van proef eene coöperatieve vereeniging onder de vlechtsters op te richten..... Het aantal der leergangen bedroeg een en dertig..... Er zijn stappen gedaan om, bij wijze van proefneming, in 1918 twee leergangen op Saba te openen, één voor schoolgaande kinderen en één voor volwassenen”.

Onder het bestuur van het Congres meenen wij niet één West-Indische, althans Curaçaosche, specialiteit gevonden te hebben. Anders zou het zonder twijfel met niet veel moeite gelukt zijn, ook Curaçaosche deskundige praeadviseurs en inleiders te vinden.

Ambtenaarssalarissen.
De nieuw opgerichte ambtenaarsvereeniging zal allicht ook de zaak der traktementsherziening op haar program zetten. En terecht. Er heeft zich ontrent den levensstandaard in de kolonie op het Plein eene legende gevormd, die ongetwijfeld op de vaststelling van de traktementen der koloniale ambtenaren van invloed is geweest. Niet alleen hebben bij overlevering langen tijd geruchten geloopt van eene onbegrijpelijke goedkoopte in lang vervlogen jaren, maar nog geen tien jaren geleden wist men op het Departement van Koloniën te vertellen, dat de levensstandaard in Holland tot die in Curaçao zich verhiel als 3 : 1. Dit om het groote verschil tusschen de traktementen der hoofdamttenaren in Cu-

F. C. DE BRUYN
Magazijn van Comestibles en Fijne Meeschwaren
LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT
ARTIKELN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.
Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco thuisbezorgd.
Vraagt Prijscurant. Neemt Proef.
TELEF. 3361 - DANCKERTSTRAAT 43.

Tel. 4060 **MAISON VAN RIJN** Meermalen BEKROOND
 - Haag - CUISINIERS
 Prins Hendrikstr. 28 - DEN HAAG - v. Galenstraat 43
 Dejeuners, Diners, Soupers, etc. Hors d'Oeuvres
 Varié, Mayonaises, Salade's, Koude en
 Warme Schotels, enz. enz.
 Meest Gerenommeerde Inrichting hier ter Stede.

Tarief Diners Hoogst zindelijk bereid, van de beste ingrediënten, aan huis bezorgd :-

Diners à f 0.90 Vleesch Groenten Aardappelen	Diners à f 1.- Vleesch Groenten Aardappelen Toespijs	Diners à f 1.60 Vleesch Groenten Aardappelen 2de Vleesch, Visch of gevogelte Compôte Toespijs
--	---	---

Met bijlevering van SOEP worden de prijzen met f 0.25 verhoogd.

COUPONBOEKJES
 verkrijgbaar voor 24 Diners tegen Gereduceerde Prijzen.
 24 diners à f 0.90 f 20.50, 24 diners à f 1.- f 23.-
 24 diners à f 1.60 f 37.50, 24 porties soep . . f 5.-
 Speciaal Gesoigneerde DINERS met uitgebreid MENU
 f 2.50 p. couvert.
 Menu op aanvraag verkrijgbaar.
 Verzoeken bussen te weigeren met verbroken controle-sluiting.

nao en Suriname te verklaren, terwijl in de laatstgenoemde kolonie de levensstandaard weer zeer hoog zou zijn, ongeveer als op de dure Oost-Indische plaatsen. Wie even doordenkt, moet op deze wijze een onbegrijpelijk verschil ten gunste van Curaçao en ten koste van Suriname constateeren, dat met iedere historische opvatting, die Suriname boven ons West-Indische eilandenbezit stelt, in strijd zou zijn. Wie beide West-Indische koloniën kent, weet, dat zoowel in Curaçao als in Suriname het leven zeer duur is, en er weinig aanleiding is, om een belangrijk verschil te maken.

Het spreekt haast van zelf, dat deze duurte zich nog meer doet gevoelen voor de ambtenaren, die uit Nederland uitgezonden zijn, of daar hunne opleiding genoten hebben, dan voor hen, die met de rechtmatige eischen der Europeesche maatschappij niet in die mate kennis hebben gemaakt. Wij schromen dan ook niet, het uit te spreken, dat, wanneer men eenen gouvernements-secretaris bezoldigt met f 4000 à f 5000, den voorzitter van het hof van justitie met f 5000 à f 6000, den procureur-generaal met f 6000 à f 7000, de leden met f 4000 à f 5000, den commissaris van politie met f 2500 à f 3000, den administrateur van financiën met f 4000 à f 5000, den inspecteur der belastingen met f 3000 à f 4000, den inspecteur van het onderwijs met f 4000 à f 5000, om ons tot deze ambtenaren te bepalen, tot dien prijs niet in voldoende mate de beschikking verkregen kan worden over gegadigden, die voldoen aan de eischen, die niet alleen mogen maar ook moeten gesteld worden. Afgezien nog hiervan, dat uitgezonden ambtenaren redelijkerwijs de verwachting mogen koesteren, dat zij van hunne traktementen kunnen oversparen, wat thans buitengesloten is. De praktijk heeft dit trouwens bewezen, en de Regeering heeft het moeten toegeven, door bij de uitzending van ambtenaren herhaaldelijk — wij noemen uit de laatste jaren den directeur van openbare werken, den administrateur van financiën en onderwijzend personeel — bezoldigingen boven de vastgestelde toe te staan. Dat dit verderfelijik is voor het corps ambtenaren als zoodanig, zal wel geen betoog behoeven. Reeds meermalen hebben wij gewezen op de wanverhouding, die ontstaan is in de traktementen der verschillende onderwijzeressen en der onderwijzers door op deze wijze te handelen.

Oogenschijnlijk maken de traktementen van hoofdcommiezen (f 3000 aanvangssalaris), eerste commiezen (f 2500), tweede commiezen (f 2000), adjunct-commiezen (f 1800) en eerste klerken (f 1200) geen slechten indruk. Als men echter bedenkt, dat men hier te doen heeft met een land, waar de levensstandaard belangrijk hooger is dan in Nederland, dat de promotiekansen niet schitterend zijn, zoodat de leeftijden in de verschillende rangen eigenlijk niet te vergelijken zijn met die in het moederland, dan moet toegegeven worden, dat ook deze traktementen beneden het normale liggen.

Dit alles geldt reeds voor tijden, zooals we gehad hebben, en wellicht niet meer krijgen. Hoe de toestand nu is, durven wij slechts te gissen. Dat duurtetoelagen in dit geval iets meer dan een ondeugdelijk lapmiddel zijn, zal wel niet beweerd worden.

Terecht is het traktement van den Gouverneur in de laatste jaren zeer belangrijk verhoogd, en thans op f 24000 gebracht. Eene daarmee in billijke verhouding staande herziening der ambtenaarstraktementen is o. i. dringende eisch van den tijd.

Het bovenstaande was geschreven, toen ons de Memorie van Toelichting op het ontwerp tot wijziging der voorloopig vastgestelde begrooting voor 1920 onder de oogen kwam. Daaraan ontleenen wij: „De verkrijging van geschikte krachten voor de vervulling van betrekkingen in de kolonie, welke waarneming door uit te zenden personeel wensche-lijk wordt geacht, ondervindt groot bezwaar door de omstandigheid, dat de aan de betrokken ambten verbonden bezoldigingen, ook volgens de jongste

regelingen dienaangaande, in de meeste gevallen niet beantwoorden aan de eischen van hen, die voor het aangaan van een dienstverband in aanmerking mogen worden gebracht. Het hoog stellen van de eischen door gegadigden is een gevolg van de beduidende verhooging van de bezoldigingen in Nederland; bovendien houdt het verband met de omstandigheid, dat de Regeering er steeds op uit is om voor de vervulling van betrekkingen in de kolonie de meest geschikte krachten uit te zenden.

Ondergeteekende is van oordeel, dat er maatregelen moeten worden getroffen, waardoor het bezwaar om in de toekomst de beschikking over bekwaame krachten te verkrijgen, uit den weg geruimd zal worden. Hij meent, dat langs den minst kostbaren weg eene afdoende regeling van deze aangelegenheid, welke dringend voorziening eischt, zal worden verkregen, door de toekenning van een bijslag op de bezoldigingen, verbonden aan door uit te zenden personeel te vervullen betrekkingen, in de gevallen, dat die bezoldigingen niet hoog genoeg blijken te zijn.

De omvang van den aan elke daartoe in de termen vallende bezoldiging te verbinden bijslag zal niet aan vaste regelen kunnen worden gebonden, omdat elk geval op zich zelf zal moeten worden beoordeeld, met het oog op de wenschelijkheid om in de eerste plaats in elk opzicht de voorkeur verdienende gegadigden in aanmerking te doen komen.

Mitsdien wordt een bedrag van f 15000 uitgetrokken. Wij zien hierin niet anders dan eene nieuwe officiële erkenning van ons betoog. Op het voorstel zelf is alles aan te merken en iets ten gunste daarvan vinden wij niet aangevoerd. Sanctioneer-ning van den bestaanden wantoestand, iets anders kunnen wij er niet in zien. Wel wat laat, mag de Koloniale Raad zich er nu over uitspreken. Hartelijk hopen wij, dat de Raad met algemeene stemmen het voorstel, dat lijnrecht tegen de billijkheid tegenover de in dienst zijnde ambtenaren indruischt, verwerpen zal.

Mijnbouwkundige dienst.

Bij ontwerp tot wijziging der begrooting voor 1920 wordt de instelling van eenen mijnbouwkundigen dienst voor het verrichten van een mijnonderzoek in het algemeen en van een onderzoek in het bijzonder voorgesteld. De kosten worden op f 33000 begroot, waaronder f 850 per maand als bezoldiging van eenen mijningenieur. In dit laatste zien wij met genoegen den eersten stap gedaan in de richting eener behoorlijke bezoldiging.

Openbaar en bijzonder onderwijs.

Eindelijk zien wij dan nu het sterkste argument voor de subsidieering van het bijzonder onderwijs naar voren gebracht. Art. 180 Rr. 2e lid geeft uitdrukkelijk aan, dat de Overheidszorg voor het lager onderwijs behoort te geschieden „door ondersteuning van bijzondere of oprichting van openbare scholen”. De hier aan het bijzonder onderwijs verleende voorrang is blijkens de geschiedenis dezer bepaling uitdrukkelijk gewild. Wij herinneren ons niet, dit voor de hand liggende argument eerder te hebben gebruikt te zien in den strijd tusschen Bestuur en Koloniale Raad, ofschoon het ons bekend is, dat er onderhands wel eens op gewezen is. Hoe er daartegenover nog leden in den Raad kunnen zijn — niet alleen geacht wordende, als ieder, de Wet te kennen, maar ook geroepen, die te handhaven en toe te passen —, die kunnen verklaren, „dat de overheid slechts voor één soort onderwijs (heeft) . . . te zorgen, n.l. het „openbare”, is ons onbegrijpelijk.

Het bovenstaande schreven wij naar aanleiding van het Voorloopig Verslag en de Memorie van Antwoord op het ontwerp tot verleening van eene bijzondere bijdrage aan de R. K. missie voor haar onderwijs. In laatstgenoemd stuk lezen wij ook, dat het geenszins de bedoeling is, voor deze kolonie gelijkstelling van bijzonder en openbaar onderwijs in te voeren, doch het bijzonder onderwijs zoodanigen steun te verlenen, dat beter dan tot heden het ge-

Restaurant VAN DER PIJL
 PLAATS 18 :: LA HAYE

MAISON DE PREMIER ORDRE
 Livraison en ville et en province

Grand Hotel Restaurant

„Central”

De meest bekende Inrichting der Residentie.

HOTEL PAULEZ

geeft weder dagelijks van 3.30 tot 5.30 uur, zijn bekende intieme

Afternoon-Tea-Concerten

door het ensemble

WILLY HONSBEEK & Co

Hôtel „de Oude Doelen”

en **Pavillon „Oude Doelen”**

DEN HAAG - SCHEVENINGEN

Restaurant de tout premier ordre.

The Concert - Diner Concert
 Soupé Concert

American Bar Grand Orchestre

Restaurant SAUR, den Haag

Lange Houtstraat, hoek Voorhout.

Dejeuners, Diners, Soupers
 Specialiteit voor Visch en Zeeuwsche Oesters

Tel. Interc. H 447.

Hotel de Bellevue

Bezuidenhout 15
 's-GRAVENHAGE

Firma KIEWIET DE JONGE

Lange Bisschopstraat 25, DEVENTER.

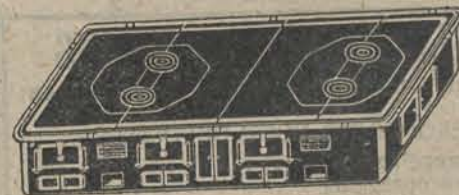
SPECIAL MAGAZIJN VAN
Huishoudelijke Artikelen
Haarden en Kachels
Tuin- en Serremeubelen.

A. C. ZWANG Azn

Veemarktstraat 40 Breda Telefoon Interc. No. 315.

Piano-, Orgel- en Muziekinstrumentenhandel

Fabriek van 144
FORNUIZEN

met toebehooren
 voor Hotels,
 Restaurants,
 Gestichten, enz.

Fa P. J. MEIJIS & ZOON Wassenaarsche-
 Hofferanclers straat 1, 3, 5, SCHEVENINGEN
 Telef. Interc. 465

Rotterdamsche Bankvereniging

Kapitaal en Reserven f 100.000.000.-
(t. w. : kap. f 75.000.000.— en reserve f 25.000.000.—.)

ROTTERDAM AMSTERDAM 's-GRAVENHAGE

Boompjes Coolsingel Delfshaven Feijenoord Schiedam Vlaardingen	Rokin Zaandam	Mauritskade Bezuidenhout Kneuterdijk Naaldwijk Rijswijk Scheveningen
--	-------------------------	--

Handelscredieten.
Voorschotten in rekening-Courant.
Deposito's.
Cheque-Rekeningen met rente-vergoeding.
Gelegenheid tot open en gesloten bewaargeving.

SAFE-DEPOSIT.

Nationale Bankvereniging

Kapitaal en Reserven f 7.200.000.-
Hoofddirectie en Centrale Administratie te Utrecht.

Alkmaar Alphen a/d Rijn Amersfoort Apeldoorn Arnhem Assen Barneveld Bodegraven Borelio Boskoop Coevorden Culenburg Delft Den Burg (Texel) Deventer Doetinchem Dokkum Dordrecht Drachten Ede Franeker	Geldermalsen Gouda Gorinchem Groenlo Groningen Haarlem Harlingen Heerenveen Helder (den) Hengelo (O.) Hoogeveen Hoogezand Hulst Katwijk Leeuwarden Leiden Lochem Meppel Middelburg Nijmegen Oostburg	Purmerend Schagen Schoonhoven Slidrecht Sneek Stadskanaal Terneuzen Tholen Tiel Uithoorn Utrecht Veendam Veenendaal Vlissingen Wildervank Woerden IJmuiden Zeist Zierikzee Zutphen Zwijndrecht
--	--	--

DISCONTEEREN EN INCASSEEREN
WISSELS OP BINNEN- EN BUITENLAND

TAAMS & KEYSER

Bankastraat 10 's-Gravenhage
IN EFFECTEN.

Speciale afdeling Incourante Fondsen.
Cultures - Industrie - Handel.
Ons blad wordt op aanvraag geregeld toegezonden.
COUPONS. REK.-COURANT.

HAARLEMSCHE BANKVEREENIGING

HAARLEM, LEIDEN, AALSMEER
BEVERWIJK, BLOEMENDAAL
EDAM, HILLEGOM, HOOFD-
DORP, LISSE, PURMEREND
IJMUIDEN, ZANDVOORT.....

KAPITAAL EN RESERVE ca f 5.000.000.—

DE BAS & Co., Bankiers

HEERENGRACHT 17 - 'S-GRAVENHAGE

BELASTEN ZICH MET ALLE BANKZAKEN

:-: Safe-Inrichting. :-:

CENTRALE BANKVEREENIGING

Molenstraat 21a - 's-GRAVENHAGE - Telef. H. 1481

RENTEVERGOEDING VOOR DEPOSITO'S.

Met 1 da' opzegging	3 %
Met 3 maanden opzegging	3 1/2 %
Met 1 jaar opzegging	4 %

Zenden op aanvraag een uitvoerig Wekel. Beursoverzicht.
ADVIES BIJ BELEGGING. 168

ONDERLINGE LEVENSVZERZEKERING VAN EIGEN HULP

Hoofdkantoor: 's-GRAVENHAGE, Kortenaerkade 3. Bijkantoor: BATAVIA, Passer Pisang.

Verlaagde Indische Tarieven met Aandeel in de Winst.

Vraagt deze tarieven en gij zult Uwe levensverzekering sluiten bij de O. L. v. E. H.

val was, aan de eischen der verordening tot verhooging van het peil van het onderwijs kan worden voldaan.

Uit de behandeling der begroting voor 1919 in de Staten-Generaal hadden wij eenen anderen indruk (zie ook „De West-Indische Gids" 1e jrg. no. 3 bladz. 193).

WAT DE INLANDER ZEGT.

De S. I. Naar aanleiding van het bericht van Aneta, dat bij het verhoor van de in de Preanger gevangen genomen personen S. I.'ers gebleken zou zijn, dat het gronddenkbeeld, waarom de S. I. was opgericht, zou zijn om het Nederlandsche gezag omver te werpen en dat de afdeling B. diende om dit doel te bereiken, terwijl deze bekentenis werd gedaan door een Inlandsch ambtenaar, die den geheimen eed had afgelegd, laakt H. A. S. in de Neratja, de wijze, waarop de „blanke" pers haar berichten krijgt en deze aan haar lezers voorzet. Verder vraagt hij: wat is er van dit bericht juist en in de eerste plaats, welke S. I. wordt bedoeld met de woorden: „het gronddenkbeeld waarom de S. I. was opgericht"? Daarna wijst hij er op, dat de behoefte aan de oprichting van een bondgenootschap het eerst werd gevoeld in West-Java en dat aanvankelijk het idee was de oprichting van een „Sarekat dagang Islam" met vele Arabieren als voorgangers en met het doel den handel van vreemdelingen, niet-Mohamedanen, concurrentie aan te doen. Op dat tijdstip bestond te Solo reeds een vereniging van Inlanders, die opgericht was om een Chineesche kongsie te bestrijden. Die verenigingen geraakten in het nauw, daar hun handelingen werkelijk strijdig waren met de algemeene orde en daarom werd Tjokroaminoto ontboden, die sedert zijn schooljaren getoond had met liefde voor zijn volk bezield te zijn, en dien men noodig had om uit den knel te worden gebracht. De Sarekat-Solo werd samengesmolten met de beweging in West-Java en zoo ontstond de S. I. met Tjokroaminoto als leidsman en berustende op twee reeds bestaande grondslagen t.w. die van economie met den godsdienst als basis en voorts het Inlandsche volk tegenover den vreemdeling. Deze beide grondslagen hadden dus wel oppositie jegens den vreemdeling op het oog, maar het is duidelijk, dat zij niet bedoelden omverwerping van het Nederlandsche gezag. Het kan zijn, dat Tjokroaminoto in zijn eigen hart zwanger ging van het idee om het juk van den vreemden overheerscher af te schudden, want die hoop en dat verlangen bestaat in de laatste 20 jaren zeker in de harten van alle ontwikkelde, echte Jong-Indiërs..... Maar omdat zij verstandig zijn, maken zij met de vervulling hunner wenschen geen haast, maar letten zij op de beweging en op het verlangen van hun omgeving om na te gaan, wat gedaan en wat verkregen kan worden, zoodat in welke richting gewerkt moet worden. Uit deze overwegingen werden de statuten van de S. I. geboren. Het streven om een groot bondgenootschap voor geheel Indië te vormen, baarde teleurstelling, omdat daarvoor destijds geen vergunning van de Regeering werd verkregen. Wel werden verschillende lokale S. I.-verenigingen opgericht, maar elk stond op zich zelf en moest verband houden met de plaatselijke toestanden, zoodat de individueele opvatting. Het is dus een leugen, wanneer men zegt, dat het gronddenkbeeld is, dat de S. I. werd opgericht om het Nederlandsche gezag omver te werpen. Wel kwam de S. I. tot stand, omdat het volk zich verdrukt achtte en de hoop koesterde, uit die verdrukking te worden gebracht, maar aanvankelijk was het duidelijk, dat de vereniging het Gouvernement als haar „vader" beschouwde, bij wie zij haar verzoeken en klachten moest voorbrengen. Maar het is zeer goed mogelijk, dat in de harten van de leiders de wensch werd gekoesterd om een einde te maken aan de verguizing, waaraan het volk blootstond.

Schrijver komt nu op het tweede gedeelte van Aneta's bewering, n.m. dat de afdeling B. is opgericht om uitvoering te geven aan het voornemen tot omverwerping van het Nederlandsche gezag. Dit

is m.i. niet alleen een leugen, maar hierin schuilt een zeer gemeene aanklacht, want de niet-deskundige lezer zou er uit afleiden, dat die afdeling B. is opgericht op verlangen van de C. S. I. met het opzettelijk streven om tot meergemeld doel te geraken. Maar als dit werkelijk het geval was, waarom dan de naam van de afd. B. daaraan gegeven? Als werkelijk de bedoeling had voorgezet tot omverwerping van het Nederlandsche gezag, dat te beschikken heeft over duizenden geweren en kanonnen, dan zou toch de geheele S. I. corps daarvoor noodig zijn geweest en zelfs ook de hulp van andere rasgenooten, niet S. I.'ers, zijn ingeroepen. Maar volgens de bewijzen door de blanke pers verspreid, die willens en wetens deze zaak vergroot, is slechts een klein deel van de S. I. tot de afd. B. toegetreten, en is het dus duidelijk, dat die beweging niet opzettelijk door de C.S.I. is op touw gezet met het meergesproken doel. Alle lezers van de Neratja weten welk aandeel de leden van de C. S. I. (Tjokroaminoto, Sosrokardono, Soekirno) hebben gehad in de oprichting van afd. B. En zulke mannen zullen toch waarlijk nu steun niet verleen aan een verzetsbeweging, wier eenige uitrusting bestaat in djimats, horloge-charivaris en jaskraagknoopen.

Wat betreft het derde gedeelte in Aneta's bericht omtrent een Inlandsch ambtenaar, die den geheimen eed had afgelegd, vraagt H. A. S.: welke geheime eed is dat? Zeker niet anders dan de eed van afd. B. Maar de lezers van de „blanke" pers zullen wel geschrokken zijn van het idee alleen, dat de S. I. een geheimen eed heeft ten opzichte van de omverwerping van het Nederlandsche gezag.

En wat voor ambtenaar is het met zoo weinig trouw, dat hij een geheimen eed heeft willen afleggen en dat geheim zoolang heeft bewaard, tot er een tijdstip kwam, dat hij er voordeel in zag het geheim te openbaren. Nu wordt hij zeker als zeer verdienstelijk beschouwd, wanneer n.m. de afd. B. zaak als „zeer belangrijk" wordt aangemerkt.

Zoo werkt de „Sanapartij" om te trachten de S. I. te breken.

„Een Beweging." In verband met de in de Batavia'sche bladen van 16 Augustus voorkomende berichten, afkomstig van Aneta, dat te Soekaboemi tijdens de races voorzorgsmaatregelen door het bestuur waren genomen, wegens de geruchten omtrent het voornemen van Buitenzorgsche Inlanders om te Soekaboemi onlusten te verwekken, terwijl het Bestuur verder bericht had gekregen, dat er een soort samenzwering gesmeed werd om in den loop van de volgende week een „uitgebreide beweging" te doen plaats hebben in het Buitenzorgsche, in Bantam en in de Preanger, schrijft de redactie van de Neratja, dat bij het lezen van dit bericht de gevolgtrekking moet worden gemaakt, dat een groot deel van het volk in die drie gewesten onlusten wilde verwekken en gereed stond voor „een beweging". Maar er staat niet bij vermeld, wat voor soort beweging dat was. Nu is Zondag den 17en Augustus een vergadering van de S. I. te Buitenzorg gehouden en zou, naar de redactie vernam, daarin afkeurend worden gesproken over de afd. B. Dit is dus ook een „beweging", maar de lezers van de bedoelde berichten in de blanke pers moeten die „beweging" ook al verdenken van onlusten te willen verwekken. De redactie concludeert verder: „Aneta zegt dat er te Soekaboemie races waren en dat honderden Inlanders uit Buitenzorg daar heen gingen." Dit is toch de gewoonte: wat voor bewijs ligt er in, dat zij ongeregelheden wilden plegen?

„Op het bericht van de gewapende politie te Soekaboemi keerden de Buitenzorgsche Inlanders terug." Dat behoeft ook geen verwondering te baren, want als men naar een feest wil gaan kijken, verlangt men niet behandeld te worden als Hadji Hasan of op Atjehsche wijze (di Hadji Hasani alias di Tjara-Atjehkan).

Een onderzoek. Zonder commentaar worden in eenige nummers van de Kaoem Moeda opgenomen de door de Regeering in den Volksraad afgelegde verklaringen inzake het gebeure te Lèlès en het naar aanleiding daarvan tusschen den regeeringsvertegenwoordiger en het lid Abdool Moeis gevoerd

UTRECHTSCH BANKVEREENIGING

OPGERICHT 1873.

Kromme Nieuwe Gracht 20 UTRECHT

Behandelt alle Bankzaken.

Verhuurt loketten in hare Brand- en Inbraakvrije bewaarkluis.

De Directeuren: ANTON M. DE LEEUW W. RIJKSEN Gzn. 211

INTERNATIONALE COMMERCIEELE BANK,

's-GRAVENHAGE, Alexanderstraat 23. 193

KAPITAAL . . . . . Fl. 5.000.000.—

Telefoon: H 7602. Telegram-adres: ACEBANK.
BEHANDELING VAN ALLE BANKZAKEN.

HET ASSURANTIEHUIS

— KEIZERSGRACHT 213 —
TELEF. N. 9569, 1498 en Centr. 52 en 2145

AMSTERDAM

Combinatie van Nederlandsche Verzekering Maatschappijen. - Kapitaal f 10.000.000.-

VERZEKERING tegen TRANSPORT-, BRAND- en INBRAAKSCHADEN

Directie: F. A. SOREL.

debat. De redactie merkt daarbij alleen op, dat de *Koem Moeda*, die in dit debat is aangehaald, geen orgaan is van de vereeniging van dien naam, maar een publiek orgaan.

Elders wordt gemeld, dat Dr. H a z e u te Bandoeng is gearriveerd in verband met de onderwerpelijke zaak.

Een ander entrefilet bevat de mededeeling, dat, volgens telegrafisch bericht, een commissie, bestaande uit twee leden van den Raad van Indië en een rechterlijk ambtenaar van Weltevreden naar Garoet is vertrokken, om een onderzoek in de zaak in te stellen.

Reactie. In het nummer van 15 Juli wordt vermeld, dat de Radicale Concentratie te Batavia een vergadering heeft gehouden ter bespreking van de Lèlès-zaak en dat de vergadering besloot een telegram te zenden aan de S. D. Kamerfractie in Nederland, houdende mededeeling van de steeds sterker wordende reactie.

Elders wordt geplaatst een artikel van een medewerker, luidende als volgt: „In de kampong Tjimareme, dessa Tjikendal (Lèlès) heeft een geschil plaats gehad tusschen bevolking en bestuur, naar aanleiding van een padi-kwestie, zooals reeds in dit blad is gemeld. Na de herrie te Tjimareme, gingen vele menschen van Nangkapait er heen om een kijkje te nemen. Wat hunne bedoeling was, weet ik niet. Van daar teruggekeerd, kochten eenigen hunner wit goed, waarvan zij sarongs maakten om er mede het Vrijdag- en het dagelijksch gebed te verrichten. Dit werd door een politie-spion ontdekt, en deze dacht, dat men de herrie-makers te Tjimareme wilde navolgen, en zonder zich verder te bedenken, maakte hij daarvan rapport aan het bestuur. Den 6en Juli 1919 werd de heer Soemantadilaga, gewezen loerah van Pasanggahan, door den regent van Garoet opgeroepen, ik weet niet om welke redenen. Broeder S. gaf geen gevolg aan die oproeping, omdat hij ziek was, doch hij beloofde, zoodra hij hersteld zou zijn, zonder een nadere oproeping, uit eigen beweging voor den regent te zullen verschijnen. De boodschapper vertrok daarop weder en deelde den regent het een en ander mede. Den volgende dag 7 Juli 1919, kwamen, zonder voorafgaande waarschuwing de assistent-resident, de regent, en andere bestuursambtenaren en politie, vergezeld van plm. 40 soldaten, te Nangkapait; zij gingen rechtstreeks naar de woning van den heer Soemantadilaga, maar er was niemand in diens huis (omdat de heer S. uit groote vrees en domheid onmiddellijk de vlucht had genomen); maar ofschoon de huiseigenaar afwezig was, werd er terstond tot een huiszoeking overgegaan. Men vond wit goed, (waarvoor het bestemd was, weet ik niet) en een golok (noodig voor huishoudelijk gebruik). Na de huiszoeking bij den heer S., werd overgegaan tot de arrestatie van H. Bakri (S.I. kring-president te Nangkapait); 2. den heer Halil; 3. Soeminta; 4. Minta; 5. Peti, verdacht van in de Tjimareme-zaak de hand te hebben gehad. Terstond werden die lieden in boeien geslagen. Na hunne arrestatie, sprak de assistent wedana (het publiek toe), bedoelende menschen te waarschuwen geen herrie te maken zooals te Tjimareme. Pas in den nacht van 7 op 8 Juli 1919 werd de heer Soemanta te Tjinta (Nangkapait) gearresteerd, en den volgende dag, 8 Juli, werden 19 personen opgepakt en 's namiddags geboeid naar Garoet gezonden. Na dat geval kwamen dagelijks soldaten te Nangkapait en Wanaradja oefeningen houden voor machtsvertoon ..... opdat er geen ongeregelheden werden gepleegd als te Tjimareme.

In een entrefilet wordt bericht, dat den 11en Juli de hadjis Tadjoedin, Adjoeri, Gani, Hardjawisastira, Ismail, Djoenoedi, te Manondjaja bezoek kregen van politie-dienaren onder bevel van den regent van Tasikmalaja, die bij hen huiszoeking deden, in verband met klachten uit Garoet, dat die heeren hoofdaanleggers waren van het in verband met Lèlès staande verzet.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Onder vrienden.

Emir Faysal, naar Europa gekomen om voor de aanspraken van zijn vader, koning van Hedchaz op te komen, heeft ten opzichte van de landen, die onder Fransch en Britsch mandaat moeten komen, verklaringen afgelegd, welke nieuwe verwickelingen doen verwachten. Palestina is, volgens hem, een gedeelte van Syrië, dat erbij moet blijven. Van Arabisch standpunt beschouwd, is Palestina een provincie en niet een land, er moet een Arabisch rijk worden gesticht, dat minstens Mesopotamië, Syrië en Palestina omvat.

De Sionnistische plannen, zooals die uitgewerkt zijn door Dr. Weizmann, vatte hij zóó op dat aan de Israëlieten dezelfde rechten als aan de Arabieren zouden moeten worden gegeven, waardoor zij een aandeel zouden krijgen in het bestuur over Palestina, het toezicht over de Israëlietische scholen, de stichting van een middenpunt voor Isr. cultuur en het vrije gebruik van de Hebreeuwse taal. Zoo opgevat zou daartegen geen bezwaar bestaan.

Mocht de bedoeling verder gaan, en gericht zijn op de stichting van een Israëlietische nationaliteit, die zelfs een Isr. staat zou willen vormen, dan zou dit ingaan tegen de Arabische opvattingen.

De Isr. zijn semieten evenals de Arabieren, zij kunnen best samenleven in een Arab. koninkrijk. Palestina kan een Joodsche provincie van dit rijk worden.

Deze zienswijze wordt in Engeland niet gedeeld, en vindt in Frankrijk heftige aanvechting. Deze twee landen hebben in 1916 overeenkomsten betreffende eenige verhoudingen in Azië gesloten, en deze overeenkomsten zijn als grondslag genomen bij de regeling der vredesconferentie te Parijs. De emir zegt van die overeenkomst niets te weten, wat zij over de militaire bezetting van Cilicië en de kuststrook van Syrië bevat, gaat hem niet aan, daar 't buiten zijn medeweten bedisseld is. De tegenpartij stelt hier tegenover dat zij Liban en Syrië nooit als Arabisch gebied heeft erkend en den vorst van 't nieuwe rijk daarin niet behoefde te kennen.

Hoewel Groot Britannië en Frankrijk zich aan de afspraken van 1916 houden, vinden de heeren in Parijs toch, dat de bondgenoot in Londen zich niet krachtig genoeg tegen de inzichten van den nieuwbakken vorst verzet. Ook over andere kwestien staan deze geallieerden niet in volle vriendschap tegenover elkander.

In de Volkerenbond en bij de beslissingen te Parijs hebben de Hedchaz en de Britsche kroonkoloniën een stem, die evenveel waarde heeft als die van zelfstandige rijken, terwijl rijken als Perzië dit b.v. niet hebben. Van Fransche zijde is hiertegen scherpe kritiek gevoerd. het wordt dan gelijk gesteld met een groote bevoorrechtiging van Engeland en tot een groote onbillijkheid ten opzichte van de Fransche koloniën. De trouw, de offers, van de oude koloniën worden opgesomd. Van Marokko en Tunis worden de rechten gelijk genoemd met die van Hedchaz. De sultan en de bey verklaarden eigenmachtig den oorlog aan hunne vijanden. Echt Fransch: *Que sont les exploits des huit cents cavaliers hedjaziens à côté de l'héroïsme des tirailleurs marocains ou tunisiens porteurs de toutes les fouragères?*

Uit deze aanhaling blijkt al, dat de Fransche regering de getroffen regeling tracht goed te praten, door te wijzen op de bijzondere positie, waarin de Britsche dominions en Hedchaz verkeerden, doch dat die verdediging geenszins algemeen voldoening schenkt.

Een korte mededeeling in de „Times“ van 19 September sprak over een Engelsche zending, die op weg naar Sana, hoofdplaats van imanaat IJemen, door de Arabische opstandelingen gevangen was genomen. Den 26en d.a.v. liet 't groote Londensche blad hierop volgen, dat den 1en September reeds een bataljon met mitrailleurs en artillerie te Hodeidah geland was, om de schuldigen te straffen. Den 5en was hun bereids een gevoelige les toegediend.

Deze handeling heeft in Frankrijk al evenmin een goed onthaal gevonden. 't Oude spel begint weer. Wat gingen zij in IJemen zoeken? Zij doen precies alsof er geen vredesconferentie bestaan heeft, zegt de een. Zij slepen haar op de lange baan, om hier en daar feitelijke inzetten te krijgen voor verdere onderhandelingen meenen anderen. Of moest, wordt ook gevraagd, IJemen, zooals 't voor Perzië heette 't geval te zijn, tegen 't bolchemisme beschermd worden? Moet het daarheen, dat aan IJemen een mandaathouder zal worden opgedragen, en zal de bevolking dan het voorrecht krijgen uit te maken met welke saus zij verorberd wenscht te worden?

Zoo in de Fransche pers, zoo in de Fransche Kamer. Wie de Entente Cordiale naspert in de politiek der koloniën en der verre landen, hoort hier

DE NEDERLANDSCHE SPAARKAS

AMSTERDAM, Rokin 95.

Bijkant.: BANDOENG en 's-GRAVENHAGE.

Kapitaalvorming in 12 jaren door stortingen gedurende 10 jaren.

VRAAGT GRATIS BROCHURE.

NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK

AMSTERDAM BATAVIA 's-GRAVENHAGE

Ampenan, Bandoeng, Cheribon, Hongkong, Indramajoe, Makassar, Medan, Menado, Pekalongan, Probolinggo, Semarang, Singapore, Soerabaya, Tegal, Tjilatjap, Weltevreden.

Kapitaal f 35.000.000.- Reserven f 18.800.000.-

Nederl. Handel-Maatschappij.

Gestort Kapitaal . . . . . f 60,000,000.-
Statutaire Reserve . . . . . - 11,595,462.-

Hoofdkantoor: AMSTERDAM.

Agentschappen te ROTTERDAM en 's-GRAVENHAGE.

Vestigingen in het Oosten: Batavia, Soerabaja, Samarang, Bandoeng, Weltevreden, Cheribon, Tegal, Pekalongan, Djember, Solo, Djokjakarta, Tjilatjap, Padang, Medan, Tebing-Tinggi (Deli), Langsa, Kotarudja, Palembang, Telok-Betong, Pontianak, Bandjermasin, Makassar, Singapore, Penang, Rangoon, Hongkong en Shanghai.

In- en Verkoop van Wissels en Telegrafische Transfers. — Incasseeringen en Financieringen. — Schriftelijke of Telegrafische Credieten. — Reiscredietbrieven. — Deposito's. — Rekeningen-Courant. — Administratie van Effecten en alle andere Bankzaken. — Consignatiecontracten met Cultuurondernemingen. — Verkoop van Producten.

Algemeen Assurantiekantoor DE BAS

Fluweelen Burgwal 6 - DEN HAAG - Telefoon H. 4659

Bezorgt U elke gewenschte verzekering op de billijkste conditiën.

Bank-Associatie

Wertheim & Gompertz 1834 en Gredietvereeniging 1853.

ALLE BANKZAKEN.

Kapitaal en Reserves f 11.500.000.-. Twintig Kantoren

E. DUNLOP & Co.

Heerengracht 442 Amsterdam

met Kantoren in Nederl.-Indië te Batavia, Semarang, Soerabaya, Bandoeng, Padang en Medan.

Export naar Nederl.-Indië, speciaal van alle soorten dranken, provisiën, sigaren, sigaretten enz., als: gedistilleerd, likeuren, wijnen, cognac, champagne, portwijn, sherry, bieren, mineraalwater, limonades. Vleesch- en vischconserven, kaas, melk. Geconserv. vruchten, jams, suiker- en chocoladewerken, bicuits, zeep, parfumerieën, eau de cologne, patent-medicijnen.

f 23.000.000.-

Omdat de

Z. H. V.

Weteringkade 41

's-Gravenhage

geen enkel beperkende bepaling in haar voorwaarden heeft kon zij reeds zulk een belangrijk bedrag aan collectieve verzekering

tegen ziekte afsluiten.

De Algem. Spaarverzekering

Anna van Saxonplein 3
's-Gravenhage
Opgericht 1907

COÖPERATIEF SPAARSTEL

In 1918 alléén, ingeschreven
voor bijna Twee Miljoen
Gulden 199

Vraagt gratis Brochure!

Handel- en Cultuur-Maatschappij

Gevestigd te AMSTERDAM, Prins Hendrikkade 79. 214
Telefoon 49 Noord, Telegram-adres: Amesz, Amsterdam.

Import van alle Nederlandsch-Indische producten.
Neemt op zeer billijke conditiën vertegenwoordigingen aan
van in Nederlandsch-Indië gevestigde firma's.
Belast zich met den verkoop van — en geeft voorschot op
producten als: Tabak, Koffie, Rijst, Oliehoudende Ge-
wassen, speciaal Copra, Sesame Zaad, Grondnoten, enz.
BANKIERS: Nederlandsche Handel-Maatschappij.

NED.-IND. ESCOMPTO MAATSCHAPPIJ

OPGERICHT IN 1857.

KAPITAAL (geheel geplaatst en volgestort) f 25.000.000.—
RESERVE f 5.600.000.—

Hoofdkantoor: BATAVIA.

AGENTSCHAPPEN te: Soerabaia, Soerabaia-Simpang,
Semarang, Weltevreden, Padang, Bandoeng, Cheribon,
Macassar, Djokdja, Medan, Tegal.

AMSTERDAM 's-GRAVENHAGE
Keizersgracht 573/5 Prins Hendrikplein 14

BANKZAKEN IN HET ALGEMEEN UITVOERING VAN EFFECTENORDERS

RENTE VOOR DEPOSITO's

m. 1 dag opzegg. . . 2 pCt	gedur. 3 mndn vast 3 pCt
m. 10 dagen „ . . 2 1/4 „	gedur. 1 jaar vast. . . 4 „
gedur. 1 mnd vast 2 1/2 „	

GENEESKUNDIG ONDERZOEK

vóór het

HUWELIJK

Voorstanders hiervan, op het punt van trouwen,
kunnen op kiesche wijze hun doel bereiken door
als bruidsgeschenk aan te bieden een polis der

NILLMIJ ...van... 1859

Jaarpremie voor f 5000.— uit te keeren op 65 jaar,
of eerder bij overlijden, voor 'n 25-jarige f 93.70

's GRAVENHAGE, Veenestr. 1, Tel. H 1389
AMSTERDAM, Keizersgr. 508. Tel. N 9993
UTRECHT, Minrebroederstr. 22. Tel. 2352

Assurantie-Maatschappij „DE IJSEL”

Deventer.

Goedgekeurd bij Koninkl. Besluiten. 113

... BRAND-, TRANSPORT-, ZIEKTE-...
EN ONGEVALLLEN-VERZEKERINGEN

GEBR. HERS

Tuin-Architecten
JAVALAAN 27
& HILVERSUM 9

bevelen zich aan
voor Aanleg van
Tuinen en Buiten-
plaatsen

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

Blikgroenten

Visch, Vleeschwaren 12
Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog
Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

klanken, die al evenmin vredelievend zijn, als vele
Amerikaansche uitingen ten opzichte van Japan.

Motorboot—stoomboot.

De Shipping Board laat een aantal schepen van
9.600 ton aanmaken, bij voorkeur met de motor als be-
weegkracht. Alleen voor zoover geen motoren er voor
beschikbaar zijn te stellen zal nog stoomvermogen ge-
bruikt worden. Volgens de bewering van deze Ameri-
kaansche maatschappij zal het motortype 19 pond
brandstof per 24 uren gebruiken, terwijl voor een
stoomboot van een analoog type op 100 pond te reke-
nen is.

Behalve 't geldelijk voordeel, dat hieraan verbonden
is, heeft de winst aan ruimte groote waarde. Inplaats
van de steenkolen massa's, wordt vloeibare brandstof
tusschen dubbele wanden, vloeren en in andere ver-
loren ruimte geborgen.

In Engeland, 't land van de steenkool, hebben de
mijnwerkstakingen en de groote crisis in 't productie-
wezen, ook tot het inzicht gebracht dat de motor meer
en meer de plaats van de stoommachine moet gaan in-
nemen. Engeland laat motoren uit 't binnenland komen.

Wij vinden daar vergelijkende cijfers aangegeven, die
zeer sprekend zijn. Voor schepen van 10.000 t.
komt 't gebruik van zware olie op 60 pond in 24 u. bij
't motormodel; 't komt op 105 pond voor de stoom-
boot die met petroleum stookt, en op 130 tot 150 pond
wanneer steenkool gestookt wordt.

Italië en Nederland worden genoemd als leveranciers
van scheepsmotoren.

Dit alles schijnt er op te wijzen, dat voor de groote
vaart de motor de stoommachine aan 't verdringen is.

Alleiders van de malaria.

Volgens een studie van M. E. Ronbaud, die zich
vroeger al verdienstelijk heeft gemaakt door beschou-
wingen over de tsé tsé vlieg en de slaapziekte in Afrika,
zouden dieren tot zekere hoogte beschermers van den
mensch tegen malaria kunnen zijn. De anopheles heeft
geen voorkeur voor 't bloed van den mensch, intege-
deel zij is slechts menscheneter als zij geen meer ge-
wilde buit onder haar bereik heeft. De voorliefde is
aldus te rangschikken: varkens, runderen, geiten,
schapen, gevogelte. Konijnen worden, als zij dicht bij
een vaars zijn, weinig gestoken. Een niet aldus be-
schermd konijn wordt daartegen gaarne tot prooi van
de muskieten genomen. Bevindt zich veel vee in de na-
bijheid der plassen, waar de anopheles zich ontwikkelen,
dan blijven zij daar meerendeels, in 't tegenovergestel-
de geval gaan zij verder op hunne slachtoffers zoeken.
Op de vermenigvuldiging heeft 't geen invloed of zij
dieren- dan wel menschenbloed smullen. Leering: Leg
een varken naast Uw bed, of ga in den stal slapen.

Javanen in Nieuw-Caledonië.

In La Dépêche Coloniale van 8 October
vinden wij dit bericht. De heer Bosschart, door de
Nederlandsch-Indische regering naar Nieuw-Caledo-
nië gezonden, om de arbeidsvoorwaarden te inspectee-
ren, waaronder de daar verblijvende Javanen werken,
heeft zich voldaan getoond over hetgeen hij gezien heeft.
Alles kan gerust vertoond worden. Er bestaat dus geen
bezwaar tegen om meer transporten naar Nouméa te
laten gaan.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR- OVERZICHT.

Arbeidsinspectie in Ned.-Indië.

Bij Visser en Co. te Weltevreden is verschenen het
vijfde verslag van den dienst der arbeidsinspectie in
Ned.-Indië, loopende over de jaren 1917 en 1918. De
inrichting verschilt niet van de vorige verslagen; na een
hoofdstuk, handelend over de werving van inlanders
ten behoeve van ondernemingen in 't algemeen, volgt
een uitvoerig hoofdstuk over het Gouvernement Oost-
kust van Sumatra en kortere over Atjeh, Lampongs,
Westerafd. van Borneo, Zuider- en Oosterafd. van Borneo,
Amboina, Ternate, Palembang en Benkoelen. In
hoofdstuk bevatten die hoofdstukken gegevens over de
loonen, de behandeling en de geneeskundige behande-
ling en verpleging der koelie's. Het verslag als zoodanig
bedoelt een blik te doen slaan op de ondernemingen,
om de verhouding tusschen den werkgever en den werk-
nemer in het licht te stellen en om tevens de opvat-
tingen en inzichten van de Arbeidsinspectie betreffende
verschillende onderwerpen op arbeidsgebied samen te
vatten.

In den vervolge zal het verslag jaarlijks verschijnen,
uitbreiding van het personeel maakt dit mogelijk.

Adresboek van Ned.-Indië.

Van het bekende Indische adresboek van den hr.

H. van Dooren & Cie

Modes en Bontwerken

's-Gravenhage
Plaats 20

Amsierdam
Utrecht

G. J. R. VAN DER GAAG & ZOON
GROENMARKT 27
TELEPHOON No. 2512

□ □ DROGERIEN :: :: CHEMICALIËN □ □
□ DEPOT DER MEEST BEKENDE BINNEN- □
□ EN BUITENLANDSCHE SPÉCIALITÉS □ □

Kleian, is een nieuwe jaargang verschenen (Batavia,
G. Kolff en Co.), afgesloten op 15 April 1919. Het eerste,
zeer lijvige, deel bevat niet alleen een naamlijst van
Europeesche inwoners, doch tevens een alphabetische
opgave van plaatsnamen in Indië en van verschillende
bedrijven. Het tweede deel behelst gegevens met be-
trekking op den burgerlijken stand (geboorten, huwe-
lijken, overlijden, enz.).

De Ingenieur.

In No. 42 is het slot opgenomen van de artikelen-
reeks: De wetenschappelijke en technisch-economische
beteekenis der Lematang-kolenvelden (op Zuid-Sumatra).
Voordracht van den ir. H. Tromp. Inhoud van dit
(evenals de vorige, geïllustreerd) gedeelte: Exploratie
en exploitatie van het Boekit-Asemveld; Resumptie.

Indisch Militair Tijdschrift.

Inhoud van de Aug.-afl.: Kabelbruggen (met ill.), door
F. G. L. Weijerman. — Om den mán zoo lang mogelijk
een zelfde wapen te doen houden, door C. L. en v. R.
— Het veeeluldigen van kaarten, door J. C. F.
Ohlhardt. — Een protest van de Legervereeniging, met
naschrift, door C. Marcus. — Groot-Brittannië's macht
ter zee. — Een woord tot afscheid (n.l. van den aftre-
denden redacteur G. A. Scheffer).

Koloniaal Tijdschrift.

De Oct.-afl. opent met een artikel van Prof. D. G.
Stibbe, naar aanleiding der „onafhankelijkheidsaan-
vraag voor de Filippijnen”, zooals deze is vastgesteld in
een, namens het Filipino volk den Senaat en het Huis
van Afgevaardigden van de V. S. aangeboden memorie.
— Onder het opschrift „Risiko van den arbeid” publi-
ceert een „Controleur B. B.” een lijstje met de na-
men van niet minder dan 17 ambtenaren B. B., die
sedert 1913 werden vermoord of zwaar gewond door de
inl. bevolking. — Contr. A. M. van der Elst geeft het
eerste gedeelte zijner in de Bestuurs-academie gehou-
den voordracht: „De artikelen 154, 156 en 160 van het
Ned. Indisch Wetboek van Strafrecht”. — Van „zee-
roover” B. D. van der Wahl in 1916—1819, vertelt de
hr. P. H. van der Kemp interessante bijzonderheden. —
De hr. J. Th. Petrus Blumberger vraakt de zgn. „Con-
duite-staat der ambtenaren B. B.” in een Naschrift der
„Redactie” blijkt deze een andere opvatting te hebben
en concludeert: Afschaffing der conductestaten voor de
bestuursambtenaren komt ons niet slechts onpraktisch,
maar hoogst bedenkelijk voor. — Naar aanleiding der
instelling eener commissie om den minister van koloniën
van raad te dienen omtrent een betere opleiding van
de bestuursambtenaren, schrijft de hr. W. Bakker
G.Mzn. een opstel: Het tekort aan ambtenaren bij het
kondroleurskorps in Ned.-Indië. — Onder het opschrift
B. B. herinneringen, schrijft „Oud B. B.-man” over de
eerste hormat-circulaire. — Overigens de gewone ru-
brieken: Vreemde koloniën, door D. G. Stibbe. — Kro-
niek (Indië in de Troonrede. — De Garoet-enquête. —
De nieuwe Volksraad-voorzitter, door Tertius. — Kol-
oniale literatuur, door C. v. d. V. — Persoverzichten,
door C. v. d. V. — Bibliographie, door C. v. d. V.

Het Nederlandsche Zeewezen.

De hr. A. K. A. Gijberti Hodenpijl, behandelt met
een zekere voorliefde in allerlei tijdschriften bepaalde
episode's uit den tijd der Oost-Indische Compagnie; we
vinden nu weder een bijdrage van zijn hand in het 16-
Oct. Nr. van „Het Nederlandsche Zeewezen”, waarbij
de zgn. „hofreizen” naar Jedo in herinnering worden
gebracht. Deze jaarlijksche reizen, een soort eerbewijs
aan den Japanschen keizer, gingen vergezeld van de
noodige geschenken, uit dankbaarheid voor de vergun-
ning om met J. handel te mogen drijven, welk voor-
recht overigens aan geen enkele westersche mogendheid
ten deel viel in die tijden.

Staatsinstellingen van Ned.-Indië.

Bij H. D. Tjeenk Willink en Zoon te Haarlem ver-
scheen: Inleiding tot de staatsinstellingen van Neder-
landsch-Indië, vooral met het oog op de agrarische en
de arbeidswetgeving, door Mr. J. Slingenbergh. Dit
werk van bijna 300 blz. druks (voorzien van enkele illu-
straties) dankt zijn ontstaan aan de lessen welke schr.
geeft voor den zgn. Indologischen leergang van het Kol-
oniaal Instituut. Van de eigenlijke staatsinstellingen
zijn slechts de voornaamste feiten er in vermeld, daar
de bestaande handelingen van Mr. Kleintjes en De
Louter een uitgebreide behandeling overbodig maak-
ten; volle aandacht schonk Mr. Sl. echter aan het
agrarisches- en het arbeidsrecht, onderwerpen die steeds
actueel zijn.

Tijdschrift voor Indische Geneeskundigen.

Uit den inhoud van jaarg. 26, No. 2: Een jaar bij den
aanleg van de Zuid-Sumatra Spoor te Batoeradja, door
Soetomo. — Wanneer is een man van zijn Gonorrhoe
genezen? door R. Séno. — Het veronal als middel tegen

Techn. Installatiebureau „ZWART”

's-Gravenhage

Hoofdkantoor: VAN BOETZELAERLAAN No. 310
TELEFOON Sch. 1499

Filiaal: REINKENSTRAAT No. 22 b/d L. v. Meerdervoort.

Verwarming - ELECTRICITEIT - Sanitair

Toonzaal van Electr. Verlichtings- en Verwarmingsapparaten

J. P. FLECK - Utrecht
 Lijnmarkt 19 - Intercomm. Telefoon 1078
 COMPLETE WONINGINRICHTINGEN
 Behangerij ..... Stoffeederij
 ... Matrassen en Beddenfabriek 81
 ALLE SOORTEN DEKENS MOTZUIVERING

M. VISSER,
 voorh. A. J. ROEBARD.
 Spuistraat 69 - DEN HAAG - Telefoon 5470.
 Fabrik en Magazijn van Gouden-, Zilveren en Diamantwerken
 REPARATIE-INRICHTING.

overmatig zweeten, door Séno. — Naar aanleiding van Dr. Asikin's artikel over beri-beri en rijstvoeding, door Dr. C. D. de Langen.

No. 3: Tuberculine, door J. Westplat. — Verslag van het onderzoek naar den hygiënischen toestand van het Palace Hotel te Malang, door S. W. de Wolff. — Beantwoorde vragen der Influenza-enquête, door Machsoes. — Het belangrijke van het onderwijs in de psychiatrie voor de Indische artsen, door Dr. A. Gans.

Indologenblad.

In No. 2 van den 11en jaarg. geeft P. J. H(eesterman) zijn indrukken weer van het derde congres van het Indonesisch Verbond van Studeerenden, gehouden te Deventer op 3, 4 en 5 Sept. j.l. — Verder bevat dit Nr. o.m. een schrijven naar aanleiding van den moord op controleur De Kat Angelino. Volgens schr. treft de bevolking als zoodanig geen blaam, maar zijn sommige volks(mis)leiders, die echter achter schot blijven, de oorzaak van dergelijke misdaden.

De Waterstaats-Ingenieur.

De Juli-afl. van dit maandschrift bevat een belangrijke bijdrage van den ir. B. G. Escher over den Kloet in verband met de jongste uitbarsting. Na een korte inleiding geeft schr. een chronologisch overzicht der bekend geworden erupties, beschrijft vervolgens het „mechanisme der verwoestingen”, wijdt daarna een hoofdstuk aan de uitbarsting van 20 Mei j.l., om ten slotte in beschouwingen te treden over de wijzen waarop de rampzalige gevolgen van eventueel volgende erupties kunnen voorkomen worden (o.a. door drooglegging van het kratermeer). — Dr. G. J. N. Hengeveld schrijft eveneens over den Kloet, naar aanleiding van een tweetal onderzoekingsstochten, kort na de uitbarsting ondernomen. — Van den verderen inhoud dezer afl. zij nog genoemd den tekst eener voordracht van ir. J. de Jonge: De boschexploitatie in de Buitenbezittingen, speciaal die op het eiland Simaloe (ten Westen van Sumatra). — Een artikel: De autonomie der gewestelijke raden aangetast? door ir. C. Ch. Kwisthout.

Indische natuurmonumenten.

Een tweede belangrijke schrede voorwaarts heeft het vraagstuk der natuurbescherming in Indië gedaan door het nieuwste gouv. besluit van Juli 1919. Werden er bij het besluit van 1 Febr. van dit jaar reeds 24 terreingedeelten, over den geheelen Archipel verspreid, als natuurmonument aangewezen, het 2e besluit heeft dit aantal vermeerderd met 31, zoodat er nu in 't geheel 55 zijn. De voornaamste en bekendste van deze terreinen zijn de volgende: 1. De beroemde Goudzee bij Tosari; 2. het Junghuhn-Natuurmonument bij Lembang; 3. de schilderachtige Bantimoerong-waterval; 4. het meer van Telagabodas bij Garoet; 5. een paar boschgedeelten bij de Wijnkoopsbaai; 6. een terrein op het Jangplateau; 7. een deel van het geologisch interessante eiland Krakatau. (Ind. Merc. No. 42).

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Inhoud van No. 29: Dajaks (vervolg), door N. — Het gebied der groote meren (slot) in Celebes, door E. C. Abandanon. Een interessant artikel en merkwaardig tevens, door de mededeelingen van den heer A., naar aanleiding der in het beschreven gebied aangetroffen reusachtige hoeveelheden ijzer- en nikkelerts. — De poesaka. Een verhaal uit het Batoersche (bij den Diëng), door H. W. Bedée.

Titels van werken en tijdschriftartikelen.

Statistiek van de scheepvaart in Nederlandsch-Indië over het jaar 1918. Samengesteld bij het Hoofdbureau van Scheepvaart (Weltevreden, Albrecht en Co.).

Departement van Gouvernementsbedrijven in Ned.-Indië. Dienst der zoutverpakking. Jaarverslag over 1917. (Batavia, Landsdrukkerij).

Algemeen verslag van het onderwijs in Ned.-Indië over 1917. 2 deelen. (Batavia, G. Kolff en Co.).

Unexplored New Guinea. A record of the travels, adventures, and experiences of a Resident Magistrate amongst the head-hunting savages and cannibals of the unexplored interior of New Guinea, by W. N. Beaver. With an Introduction by A. C. Haddon. (London, Seely, Service en Co.).

Handleiding voor tropische witsuikerfabricatie, door W. H. Th. Harloff en H. Schmidt. Vierde druk. (Amsterdam, J. H. de Bussy).

The planting, cultivation and expression of coconuts, kernels, cacao and edible vegetable oils and seeds of commerce. By H. O. Newland. (London, Ch. Griffin).

Tanimbareesche feestviering, door H. Geurtjens (Java-Post, 12 Sept. 1919).

Les publications de la Linschoten Vereeniging et les études d'histoire coloniale, par A. Cabaton (Revue de l'histoire des Colonies françaises, 1919, 3e trimestre).

PENNOCK-COMPANY
 Huygensstraat 27 Tel. H 6300 - Tel.-Adr.: „Highspeed”
DEN HAAG
BANDOENG
 EXPORT van AUTOMOBIEL- en .....
 KOETSWERK-ONDERDEELEN

Der Zucker Hollandisch-Indiens, von Dr. E. Schultze. (Der Tropenpflanzer, Aug. 1919).

The early Malays and their neighbours, by Ch. S. Lobingier. (Journal of the N.-China Branch of the Roy. As. Society. Vol. L, 1919).

Warenkennis van koloniale waren, door D. Ingerman. Kaoetsjoek (slot). (Handel en Bedrijf, 2 Oct. '19).

De in- en uitvoerhandel van Ned.-Indië in de jaren 1914—1917 (slot). (Handelsberichten, 16 Oct. '19).

Klappercultuur in Nederlandsch-Indië (Oliën en Vetten, 19 Oct. '19).

De aetherische olie van Cymbopogon javanensis: bijdrage tot de kennis der Indische grasoliën, door J. J. Hofman (Pharmaceutisch Weekbl. 1919, bl. 1279).

De toekomst der suikerindustrie in Suriname, door W. F. Roeske. (Suikerindustrie, 1919, bl. 167).

De wenschelijkheid van een accountantsdienst voor rietsuikerfabrieken op Java, door J. Walpoot. (Accountancy, 1919, bl. 77 vgg.).

De Koningin naar Indië. (De Loods, 1919, No. 26 en De Amsterdammer, 1919, No. 2203).

De koloniën ten voorbeeld aan het moederland, door Mr. I. A. Nederburgh. (Weekblad van het Recht, 19 Sept. '19).

Iets over witte mieren, door S. Kalfi. (Natuur, 1919, bl. 249).

Het gewijde dwerghert, maleische dierenfabel, vertaald door C. A. Mees. (De Beweging, 1919, II, bl. 148).

Indische krijgsvloering (met ill.). (Kroniek, Sept. '19).

Mededeelingen.

Van de Afdeling Amsterdam:

LEZING met Lichtbeelden, van den heer D o m v a n R o m b e e k uit 's-Gravenhage, op *Vrijdag 31 October 1919*, in de „Industrieel Club” (ingang Vijndam) te Amsterdam. Aanvang 8 uur.

Onderwerp: Sprokkelingen op Economisch Indisch gebied.

Van het Informatie-bureau:

(Heulstraat 17, Den Haag).

Ingenieurs voor den Indischen post-, telegraaf- en telefoondienst.

Ter benoeming tot ingenieur bij den post-, telegraaf- en telefoondienst in Nederlandsch-Indië kunnen eenige ingenieurs, niet ouder dan 27 jaar, derwaarts worden uitgezonden, nadat zij zich eventueel voor den hun wachenden werkkring hebben voorbereid.

Ter plaatsing in vasten dienst komen in aanmerking Nederlandsche onderdanen en wel in de onderstaande volgorde:

1o. aan de Technische Hoogeschool te Delft gediplomeerde electro-technische ingenieurs;

2o. aan de Technische Hoogeschool te Delft gediplomeerde civiel- of werktuigkundige ingenieurs, in het bezit van een aanteekening voor electro-techniek, volgens art. 15 van het Koninklijk besluit van 4 Juli 1905 (Staatsblad no. 227);

3o. aan eene buitenlandsche hoogeschool of universiteit gediplomeerde electro-technische ingenieurs of werktuigkundig electro-technische ingenieurs;

4o. aan de Technische Hoogeschool te Delft gediplomeerde civiel- of werktuigkundige ingenieurs;

5o. officieren en gewezen officieren van 's Rijks zee-macht, opgeleid aan het Koninklijk Instituut voor de Marine te Willemsoord, en officieren en gewezen officieren van het wapen der genie van 's Rijks landmacht of het leger in Nederlandsch-Indië, opgeleid aan de Koninklijke Militaire Academie te Breda, voor zoover genoemde officieren voldoende ervaring op het gebied der electro-techniek in het algemeen en in het bijzonder ten opzichte der zwakstroom-techniek bezitten.

Voorts kunnen aangenomen worden buitenlanders, in het bezit van een onder 3o. bedoeld diploma, met dien verstande, dat zij niet in vasten maar in tijdelijken dienst geplaatst worden.

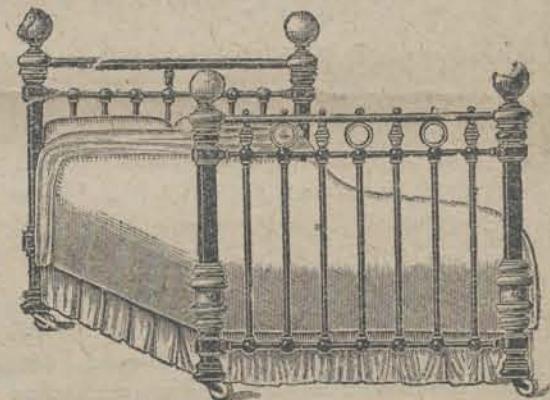
Zij die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behoeven zich bij gezegd verzoekschrift, dat aan het Departement van Koloniën moet worden gericht, te wenden tot de 9e afdeling (Personeele Zaken, burgerlijke dienst) van dat Departement, onder overlegging van:

- a. hun diploma en zoo mogelijk getuigschriften!
  - b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.
- In het adres moet worden vermeld de datum en de

WISBRUN & LIFFMANN.
 Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.
 DAMES MODEARTIKELN.
 ZIJDEN STOFFEN, FLUWELN, KANTSTOFFEN.
 ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.
 BALARTIKELN.

NAAMLooZE VENNOOTSCHAP
V/H DE ERVEN H. VAN DIJK
 Hofleveranciers van wijlen Z.M. den Koning
 Nieuwe Gracht 6 - Tel. 3416
UTRECHT
Leveranciers van Burger-, Militaire- en Marine Kleeding
Indische Uitrustingen
Reiziger door het geheele land te ontbieden.

Th. A. A. SIMONIS,
 GROENMARKT 34, over de Prinssestraat.
 TELEFOON 2535. DEN HAAG

Specialiteit in BEDDEN.
 Groote keuze vanaf het beste tot het eenvoudigste.
 Magazijn gesloten van half een tot twee uur.

N.V. Brood- en Beschuifabriek
„DE OUDE VETTE HEN”
 DEN HAAG
 bij het Stadhuis
Alle soorten Brood, Beschuif, Banket, enz.
Lunchroom - Tea-Concert

P. J. VEELO & Z^{NEN}
 DEN HAAG
 Lange Houtstraat 15^B :: Tel. H. 6655
„WONING”
INRICHTING
 Behangerij Stoffeederij

Firma H. RAHR, Utrecht
 ACHTER ST. PIETER 4 - TELEFOON 443
 OPPERICHT 1835.
Piano- en Muziekhandel.

Vereeniging voor Correspondentie-Onderwijs

Goedgekeurd bij Koninkl. besluit van 25-10-1912 No. 35
Adm.-adr.: Koninginneweg 177 - AMSTERDAM (Holl.).

Meest volledige en grondige opleiding op **TECHNISCH-HANDELS-ONDERWIJS-GEBIED**, door middel van 150 cursussen en 100 leeraren.

Technische Cursussen: Ambachts, Machinisten, Zeevaartonderw., Werktuigkunde, Electro-Techniek, Bouwkunde, Teekenakten ..

Handelskursussen: Boekhouden, Handelscorrespondentie, Schoonschrijven, Stenografie ..

Talen: Moderne-, Oude-, Handelstalen, (Spaansch, Maleisch, enz.) ..

Wiskunde. Opleiding Ambachten en Beroepen, enz.

Opleiding akten L.O. Wiskunde, Boekhouden, Talen, Teekenen, Landbouwkunde.

Opleiding akten M.O. Wiskunde (Kl en Kv), Boekhouden (KXII), Talen (Fransch, Duitsch, Engelsch), Teekenen (MA t/m MK), Werktuigkunde (KII), Zeevaartkunde (I), Schoonschrijven (N).

Opleiding Handelsdiploma's, Boekhouden, Handelscorrespondentie, Schoonschrijven, Stenografie, Leeraar Handelscorr. enz.

272

Men vrage prospectus aan het administratie-adres met vermelding van verlangde vak en zende inlichtingen over aanwezige kennis en plannen.

Koninklijke Paketvaart-Maatschappij.

Geregelde mail-, passagiers- en vrachtgoederendienst

tusschen de havens in den Nederlandsch-Indischen Archipel, in verbinding met Singapore, Penang en Australië.

Uitvoerige dienstregelingen zijn verkrijgbaar bij de Directiën te Amsterdam en te Batavia.

plaats der geboorte, of de candidaat gehuwd is en c. q. het aantal kinderen.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken, dat de uit te zenden persoon lichamelijk geschikt is voor den Indischen dienst.

Aan de uitzending is verbonden:
a. overtocht voor landsrekening in de 1ste klasse, e. q. ook voor het wettig gezin;

b. eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting, ten bedrage van / 5500 (vijf duizend vijfhonderd gulden), onder welk bedrag eene extra premie van / 4000 (vier duizend gulden) is begrepen;

c. voor gehuwden die in vasten dienst geplaatst worden, uitkeering van eene maand ambtsbezoldiging, als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en weezenfonds van Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;

d. voor gehuwden die in tijdelijken dienst geplaatst worden, verhooging van het bedrag der tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting met het bedrag van eene maand ambtsbezoldiging;

e. eene voorloopige bezoldiging van / 200 (tweehonderd gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië, tot dien waarop de ambtsbezoldiging ingaat.

De bezoldiging bedraagt / 350—/ 1000 's maands, in dier voege, dat na 1, 2 en 4 jaar verhoogingen van / 50 en verder om de 3 jaren verhoogingen van / 100 's maands worden toegekend, zoodat het maximum van / 1000 na 19 jaar werkelijken dienst bereikt zal zijn.

Electrotechnische ambtenaren 1ste klasse bij den Indischen post-, telegraaf- en telefoondienst.

Voor den post-, telegraaf- en telefoondienst in Nederlandsch-Indië worden gevraagd eenige personen, bij voorkeur jonger dan 30 en in geen geval ouder dan 35 jaar, ter benoeming tot electrotechnisch ambtenaar 1ste klasse.

Daarvoor komen in de onderstaande volgorde in aanmerking Nederlandsche onderdanen die geslaagd zijn in:

1e. het eindexamen eener hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus;

2e. het eindexamen van eene middelbare technische school in Nederland of in Indië, waarbij electrotechniek en stoomwerktuigkunde verplichte examenvakken zijn;

3e. het eindexamen van eene middelbare technische school in het buitenland, waarbij electrotechniek en stoomwerktuigkunde verplichte examenvakken zijn (o.a. Technicum Mittweida, afdeling Electrotechniek).

Voorts wordt vereischt eene ruime practische ervaring op het gebied der technische telegraaf- en (of) telefoon-techniek, benevens grondige theoretische kennis van de onderwerpen uit de telegraaf- en (of) telefoon-techniek, bekendheid met de constructie, werkwijze en regeling der meest voorkomende telegraaf- en (of) telefooninrichtingen en meettoestellen, zoodat de ervaring in het opsporen en herstellen van fouten in ondergrond-zwakstroomkabels.

De bezoldiging bedraagt / 500 's maands, welke na drie jaren dienst op / 600 's maands wordt gebracht.

Aan de uitzending is verbonden:
a. vrije overtocht in de 1ste klasse, e. q. ook voor het wettig gezin;

b. eene vergoeding voor uitrustingskosten ten bedrage van / 1500 (een duizend vijfhonderd gulden);

c. eene voorloopige bezoldiging van / 250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping tot dien waarop de ambtsbezoldiging ingaat;

d. indien de uit te zenden personen gehuwd zijn, uitkeering van het bedrag van ééne maand aanvangsbezoldiging, als tegemoetkoming in de door hen verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

De ambtsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand, volgende op die, waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

De bezoldiging is onderworpen aan eene korting van 2 ten honderd ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en van 5 ten honderd voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië. Bovendien is bij eerste indienst-treding te voldoen ten behoeve van laatstgenoemd fonds door gehuwden twee maanden en door ongehuwden ééne maand bezoldiging, en wel in eens of, met bijberekening van rente van 5 ten honderd 's jaars, in 35 gelijke maandelijksche termijnen.

Bij huwelijk ééne maand bezoldiging, te voldoen op de wijze, als zooeven aangegeven. Bij bevordering door gehuwden tweemaal het bedrag der verhooging over ééne

JAVA-CHINA-JAPAN LIJN

Eigen kantoren der Maatschappij te AMSTERDAM, HONG-KONG, SOERABAIA, KOBE en SAN FRANCISCO.

Geregelde stoomvaartdiensten tusschen Nederlandsch Indië, China en Japan.

JAVA-PACIFIC LIJN

(Onder Directie der Java-China-Japan Lijn).
Maandelijksche dienst tusschen Ned.-Indië en San Francisco.

maand, door ongehuwden eenmaal.
De bijdragen wegens huwelijk worden verhoogd met een percentage, afhingende van de leeftijden van man en vrouw.

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren zich bij verzoekschrift (dat gericht moet zijn aan de 9de afdeling, Personeel Zaken, burgerlijke dienst) te wenden tot het Departement van Koloniën.

Bij hunne verzoekschriften moeten de gegadigden overleggen:

a. hun diploma en zoo mogelijk getuigschriften;
b. eene beschrijving van hunne opleiding en levensloop.

Vermits de stukken naar Indië worden opgezonden, is het gewenscht van diploma's en getuigschriften ook de afschriften in te zenden.

In het verzoekschrift moet worden vermeld waar en wanneer de gegadigde geboren is, of hij al dan niet gehuwd is en e. q. het aantal zijner kinderen.

(Ned. Staatscourant van 6 October 1919, No. 213).

Naamlijst van nieuw toegetreden leden.

	Contributie
Mevr. A. Geill-Tissot van Patot, Bergen op Z.	/ 2.50
A. Hartog Catz, Nijmegen	5.—
T. Meyer, Kampen	2.50
Mej. Th. van der Woude, Breda	2.50
W. Engelbrecht	2.50
K. J. Krijthe, Groningen	2.50
A. M. de Lange, Middelburg	2.50
Mej. A. Goslinga, den Haag	2.50
J. Hartog Herzberger, Nijmegen	5.—
Mevr. Wed. M. van Vollenhoven-Steinmeyer, Amsterdam	2.50
B. J. Oudewater, Utrecht	2.50
Dr. M. A. van Noorden, Bergen op Zoom	2.50
Mr. F. C. L. Meyer, Zandvoort	5.—
Dr. J. Kuypers, Bergen op Zoom	2.50
H. C. Boogaard, Bodjonegoro	2.50
H. J. Veraart, Leiden, Stud. Afd.	2.50
P. K. de Klerk, Haarlem	2.50
C. Koning, Haarlem	2.50
Mevr. Th. Romijn-Theunissen, Dordrecht	3.—
A. A. Maramis, den Haag	2.50
J. C. Baudoin, den Haag	2.50
P. Wink, Leiden, Stud. Afd.	2.50
A. J. F. van Weezel, Errens, Leiden, St. Afd.	2.50
S. J. Aay, den Haag	2.50
A. F. van Beek, Oegstgeest	2.50
N. W. Disper, Bergen op Zoom	2.50
Mr. P. Dozy, Haarlem	2.50
Majoor Geill, Bergen op Zoom	2.50
C. Gerlach, den Haag	2.50
C. W. van Ginkel, Bergen op Zoom	2.50
W. A. Juten, Bergen op Zoom	2.50
Mevr. Wed. C. E. van Kappen, den Haag	3.—
Mevr. M. M. Lindner van Vliet, Ginneken	2.50
H. A. van Marle, den Haag	2.50
J. van Nie, den Haag	2.50
J. W. Ochtman, Sen. Bergen op Zoom	2.50
C. A. Potten, Bergen op Zoom	2.50
F. L. W. Raedt van Oldenbarnevelt, den Haag	2.50
L. U. van Stenis, Ginneken	2.50
T. G. Tideman, Apeldoorn	3.—
P. Ch. Ph. Toreman, Apeldoorn	2.50
Firma de Vries en Co., Amsterdam	5.—
W. F. Wolters, Bergen op Zoom	2.50
Jhr. V. H. van den Bergh, Delft	2.50
Mej. A. Bosch, den Haag	2.50
A. J. Buitenhuis, Utrecht	3.—
M. J. D. Claessens, Sittard	2.50
Mej. F. Driessen, den Haag	2.50
J. Fock, den Haag	2.50
A. v. d. Hegge Spiess, den Haag	2.50
R. F. Heyning, Delft	2.50
C. W. J. M. van Hoek, Rotterdam	3.—
I. W. Hooykaas, den Haag. S. A.	2.50
S. Kamminga, Amsterdam	2.50
J. S. C. Kasteleyn, den Haag	25.—
Th. Ketjen, den Haag	2.50
E. M. Kunkels, Delft	2.50
I. C. Leeuwendal, den Haag, S. A.	2.50
Mellema, Groningen	2.50
F. C. W. Moorrees, den Haag	3.—
S. G. Nooteboom, Rotterdam. S. A.	2.50
H. A. Odijk, Heemstede	3.—
Mej. Jeanne Opsomer, Rijswijk	2.50
Th. J. Roes, Delft	2.50
G. van Sandwijk, Groningen	2.50
J. H. Statius Muller, Rijswijk. S. A.	2.50
S. L. Vermeer, Huis ter Heide	3.—
R. H. Verschoor, den Haag	3.—
G. IJsselstijn, den Haag. S. A.	2.50

Stoomvaart-Maatschappij „NEDERLAND”
AMSTERDAM.

PASSAGIERSDIENST
van Amsterdam via het Suezkanaal naar SABANG, BELAWAN-DELI, SINGAPORE, BATAVIA, SEMARANG en SOERABAIA.

Olympia Theater
Prins Hendrikplein 3 Tel. H. 9521

Passage-Bioscope
Telefoon H. 3731

Vanaf Vrijdag 17 October.
5 Weeks Serie-Film
van het beroemde Fransche Huis
GAUMONT.

JUDEX

In de Hoofdrollen:
IRMA VEP. MAZAMATTE.

De 2de Weeks Serie
DE MISDAAD IN DE MOLEN.

De 1ste Weeks-Serie had groot succes.

Electro-techn. en Mechanisch Bureau „HOLLAND”
ANNASTRAAT 17 - DEN HAAG

Electriciteit op elk gebied.
Grote keuze Electriche Ornamenten, enz.
Baden, Geysers, Waschtafels.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 7, Den Haag, Tel. 4519.

VOORHANDEN EEN GROOTE KEUZE:
Romans, Jongens- en Meisjesboeken, Prentenboeken. 176
Kantoor-, School-, Schrijf- en Teekenbehoefden.
Spoedige levering van alle Studicboeken, Tijdschriften en
Modeplaten.
Leesbibliotheek in 4 talen. Advertentie-Bureau.
BOEK- EN KANTOORBOEKHANDEL
E. VAN ANDEL, Weimarstraat 16a b. d. Suezkade
Telefoon 3213 DEN HAAG

**N.V. HOOGWERFF, CHABOT & VISSER'S
WIJNHANDEL**
Hoofdkantoor: ROTTERDAM, Jufferstraat 21c - Tel. 1155
Filiaal: 'S-GRAVENHAGE Noordwal 4, Tel. 2461
Filiaal: ARNHEM Eusebiusb. singel 1a, Tel. 195

Vereeniging OOST en WEST. Afdeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau Laan van Meerdervoort 187, zijn van 10-12 en van 2-4 uur (uitgezonderd Zaterdagmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.

Teeken- en Schilderlessen.

Lessen in moderne talen.

Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.

Opleiding admittie examen H. B. S. en Gymnasium.
Schrijf-, Type- en Vertaalwerk.

Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Kinderjuffrouw in Indië.
Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, Bujs Ballotstraat 15.

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren of van dienstbetrekking wenschen te veranderen kunnen zich wenden tot: „PERSINGGAHAN”, Advies-Bureau en tehuis voor Ned.-Ind. Bedienden van de Vereeniging „Oost en West”, Dir. F. DE MUNNIK, van Boetzelaerlaan 2, Den Haag, Telef. Scheveningen 248, waarook gelegenheid bestaat voor logies, tegen een billijke vergoeding.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen, Staats- en Strafrecht.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijnwijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Staatsinstellingen van Ned. O.- en W.-Indië. — N.-I. Strafrecht. — N.-I. Strafvordering. — Madoereesch. — Javaansch. — Maleisch.

S. TAGOR, Inl. Veearts, Korte Jansstr. 19, Utrecht. — Maleisch. — Battakisch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Gooilandsche weg 6, Bussum. — Maleisch. (Nadere informatie Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).

P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Leeraar Handelsschool, Valkenboschkade 518, Den Haag. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde.

J. J. F. SCHREUDEL, Gepens-Assist.-Res., van Imhoffstr. 25, Den Haag. — Maleische taal- en letterk.

B. TH. BRONGEEST, Heerenweg 199, Haarlem. — De Islam en zijn beteekenis voor Indië. — Arabisch. — Maleisch. — Javaansch.

A. H. JANSEN, Hamerstraat 25, Bussum. — Maleisch (gramatica, correspondentie, spreken); geeft les te: Bussum, Naarden, Weesp, Amsterdam, Hilversum, Baarn, Laren en 's-Graveland.

Mr. F. C. L. MELJER, Hoogeweg 56, Zantvoort. — N.-I. Strafrecht. — N.-I. Strafvordering. — Alg. Ind. vraagstuk.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkes verkrijgbaar:

a. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn, door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar f 0.10, porto f 0.02; 50 ex. f 2.80,
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven, door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar 5 cent, porto f 0.01; 50 ex. f 2.—;
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17 en de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn verkrijgbaar:

a. Onze West (Tweede druk) bestaande uit: I. De Kolonie Suriname, door FRED. OUDSCHANS DENZ;
II. De Kolonie Curaçao, door Mr. B. DE GAAY FOREMAN.
Prijs per exemplaar f 0.50 en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië. (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's).
Prijs: f 0.75 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten

No. II. De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie. (2de, verbeterde druk).
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië. (Tijdelijk uitverkocht)
Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. De Ingenieur in Nederlandsch-Indië. (Tijdelijk uitverkocht).
Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië. (2de verbeterde druk).
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië. (2de verb. druk).
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. XI. De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.
Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.

N. LOEB = DEN HAAG
NOORDEINDE 109-111
KLEEDING EN MEUBILEERING
OP TERMIJNBETALING 173

Instituut „VAN WIJNGAARDEN”,
Neutrale School voor M.U.L.O Jongens en Meisjes.
2de Schuifstraat 332 (Duinoord), Den Haag. 188
Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium
Afd. B (3 leerjaren voor leerlingen boven 12 jaar). Opleiding voor verschillende examens.
Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.
Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

N.V. Algem. Nederlandsch en Indisch Touristenbureau
's-Gravenhage „KOSMOS” Weltevreden-
Kettingstraat 1 Rijswijk
Vraagt inlichtingen omtrent onze reizen naar de slagvelden en onze gezelschapsreizen van Genua en Marseille naar Holland. 118

HOFLEVERANCIERS.
Wed. H. RAHDER & ZOON
Wijnhandelaren
Filiaal: 's-Gravenhage Heemskerckstr. la
Hoofdkantoor: Amsterdam Binnenkant 25
Filiaal: Arnhem N. Plein 15
Filiaal: Gorinchem O. Vischmarkt
Tel. H. 3493. Interc. Tel. 389. Tel. 280. Tel. 61.
Prijscouranten worden op aanvraag gaarne toegezonden.
Voor Export speciale conditiën.

WANNEER GIJ
Dames- of Heeren-Kleding wilt laten Oppersen, Repareeren, Keeren, Moderniseeren, Vermaken, opnieuw Voeren, onzichtbaar Stoppen, kortom wat gij maar wilt, ga dan naar
178
Kleermakerij „UNICUM”
Anna Paulownastraat 30a, Tel. 4947
DEN HAAG
De prijs wordt steeds VOORUIT bepaald.

**VLEUGELS, PIANO'S
KUNSTSPELPIANO'S
ORGELS**
REPARATIE - STEMMEN - RUILEN
Speciale Inrichting voor het gereedmaken voor de TROPEN
GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG
BOEKHORSTSTRAAT 149 - TEL. H 2051

Confiserie en Chocolaterie Royales
J. A. Krul
Salon de Rafraichissements 185
NOORDEINDE 44 DEN HAAG

**Huishoudelijke-
en Keuken-Artikelen.**
Kolen- en Gasfornuizen.

FRANS VAN WIJK & ZONEN
24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEFOON 773.

Baden en Geysers.
Gas- en Elec. Ornamenten
Haarden en Kachels.

Instituut LAURILLARD
OPLEIDING voor verschillende examens en ambten, zooals Staatsinrichting M. O., Staathuishoudk. M. O., Gemeente-administratie, Boekhouden. De opleid. geschiedt ook **schriftelijk** in Nederland en Koloniën met zeer goede resultaten. Prospectus en lijsten met namen en adressen van **vierhonderd en vijftig geslaagden** worden op aanvraag gratis toegezonden door Mr. Dr. I. J. M. LAURILLARD,
Oranjeplein 102 - Den Haag
Telefoon 6225

G. J. Hilbrink
Heeren- en Dames-Kleermaker.
's-Gravenhage
Daendelsstraat 8. Tel. N. 6882
Lid der N.V. Vereenigde Nederl. Kleermakerijen.
Groote voorraad
Engelsche Stoffen

Modemagazijnen
van Bommel
Vlamingstraat 8-10
Prins Hendrikstraat 98-106
Nappa Handschoenen
voor Dames en Heeren.

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.
PIANO's in huur f 6.— per maand, desgewenscht in huurkoop, bij
L. C. JACOBI, vli. Chef Firma J. F. CUYPERS,
Regentesselaan 123, bij Reg.pl. 49 SOERABAIJA.
Tel. H. 1403, 's-GRAVENHAGE.
STEMMEN - VERHUREN - REPAREEREN

Wed. G. STREITWOLF
Noordeinde 105, 's-GRAVENHAGE, Tel. H. 2413
GUMMI SPONSEN
SPONSEN ZAKKEN
BADMUTSEN

GBR. DIEBEN (Fa C. J. DIEBEN)
Stoomwasscherij „Het Bonte Paard”.
Witte Singel 36 LEIDEN Interc. Tel. 1206
Eerste Electriche Bleek-Installatie.
De wasschen worden in Den Haag afgehaald en bezorgd.

Oudste en Soliedste Adres

Opgericht Ao 1781

HAAGSCHE MANUFACTUURHANDEL
voorheen VAN HOUTEN & Co
Groote Markt 4, DEN HAAG, Tel. 1974, Laan 2-4
Manufacturen
Witte Goederen
Karpetten
Loopers
Ledikanten
Bedden
Dekens
Matrassen
Vitrages
Gordijnen
Groote sortering
Slaapkamer - Ameublementen

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.
VOOR HET NAJAAR
Warme Onderkleeding
voor Dames, Heeren en Kinderen
Wollen Sportmantels
Wollen Stoffen

Naamlooze Vennootschap
Luxe-Auto Verhuuronderneming
voorheen P. J. JANSEN.
Eenig adres: **Koninginnegracht 1^P.**
(over Hoofd-Ingang Dierentuin)
te 's-Gravenhage.
Men lette op de Tel. Nos. H 851 en H 852
Auto's voor Trouwgelegenheden
... en Maand-Auto's ...
Dag en Nacht geopend

C. HOYNG
SPUISTRAAT 20-22 DEN HAAG
AMSTERDAM - UTRECHT
Kristal - Porselein
VAZEN, BLOEMPOTTEN, ZUILEN MET POTTEN, KLOKSTELLEN, ENZ. ENZ., uit de Plateelbakkerij „Zuid Holland” te Gouda.
MAIL- en HUTKOFFERS in alle afmetingen.
Garantie voor gave overkomst.

BUNSCHOTEN & DE GOOLJER
HOFLEVERANCIERS
Oudegracht 118 w.z. - UTRECHT - Tel. Interc. 174
ORIGINEELE
ENGELSCH
STOFFEN
KLEEDERMAKERIJ.
Indische
Uitrustingen.
Bereizen geheel Nederland.

P. B. VAN MOORSEL & CO
Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag
Goedkoopst adres voor het geheel of ged. installeren van woningen.

Holland-Canada Hypotheekbank
Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te Den Haag en J. G. COSTER te Winnipeg.
5 pCt. Pandbrieven tegen beurskoers.
Uitstaand bedrag Pandbrieven ongeveer f 22.000.000.

Drukkerij ten Hagen levert tegen billijken prijs drukwerk, dat aan bijzondere eischen voldoet.